

Araştırma Makalesi

Psikoterapide Kültürel Yetkinlikler ve Toplumsal Cinsiyet: Erkek Psikoterapistlerin Mesleki Denevimleri Üzerine Nitel bir ArastırmaYaşar Tunç SİPER*¹ , Anıl Özge ÜSTÜNEL² ¹ Özel Ofis, Ankara, Türkiye² İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye**Makale Bilgisi****Öz****Anahtar Kelimeler:**mesleki gelişim,
psikoterapi,
erkeklik,
toplumsal cinsiyet,
kültürel yetkinlik

Psikoterapistlerin mesleki gelişim süreçleri alan yazında ilgi çeken ancak özellikle Türkiye’de görece az çalışılan bir konu olmuştur. Bu süreçlerdeki en önemli gelişim alanlarından biri psikoterapistin kültürel yetkinliği ve bunun bir unsuru olan toplumsal cinsiyet farkındalığıdır. Konuyla ilgili yapılan az sayıda çalışma, özellikle geleneksel erkeklik normlarının psikoterapistlerin mesleki deneyimleri üzerindeki etkilerine işaret etmekte, erkek psikoterapistlerin duygular, otorite, sınırlar gibi konularda yaşadıkları çatışmaları ortaya koymaktadır. Türkiye’deki çalışmalarda erkekliğin gelişimsel ve toplumsal boyutları detaylı olarak incelenirse de psikoterapi ve mesleki gelişim bağlamındaki etkilerini inceleyen araştırmalar sınırlı sayıdadır. Bu çalışma, erkek psikoterapistlerin mesleki deneyimlerini toplumsal cinsiyet perspektifinden incelemeyi, mesleki gelişimlerini destekleyen ve zorlaştıran faktörleri anlamayı, geleneksel erkeklik normlarının mesleki süreçleri nasıl şekillendirdiğini araştırmayı hedeflemiştir. Bu amaçla, yaşları 27-52 arasında ve deneyimleri 3-20 yıl arasında değişen 11 erkek psikoterapistle bireysel ve yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Verilerin tematik analiz yöntemiyle derinlemesine incelenmesi sonucunda üç ana tema oluşturulmuştur: a) Psikoterapistlik ve erkeklik rollerini dönüştürme, b) Psikoterapi ilişkisindeki zorluklar, c) Meslekten kaynaklı gerilim ve şüpheler. Bulgular, psikoterapistlerin geleneksel erkeklikten uzaklaşarak alternatif bir rol tanımlamaya çalıştığını, bu süreçte ise erkeklikle ilgili yaygın kalıp yargılar ve maddi kaygılar nedeniyle mesleki şüphe ve yetersizlik duyduğunu göstermektedir. Bulgular, aynı zamanda, psikoterapistlerin özellikle erkek danışanlarla duygularla çalışma konusunda, kadın danışanlarla ise güven ilişkisi kurma ve cinsel tacizle suçlanma korkusu konularında zorluk yaşadığına işaret etmektedir. Araştırmanın sonuçları, Türkiye’de erkek psikoterapistlerin yaşadıkları toplumsal cinsiyete dayalı çatışmalara dikkat çekmektedir. Bulgular ışığında psikoterapistlerin eğitim ve mesleki süreçlerine ilişkin öneriler paylaşılmış, kültürel yetkinlik ve etik uygulamalar kapsamında tartışılmıştır. Araştırmanın sınırlılıkları gözden geçirilmiş, sonraki araştırmalar için öneriler paylaşılmıştır.

Abstract**Keywords:**professional
development,
psychotherapy,
masculinity,
gender,
cultural
competence

Psychotherapists’ professional development processes are an important, yet understudied issue in the literature, especially in Turkey. One of the most critical areas of professional development is cultural competence, and gender awareness is a significant dimension of it. Few studies pointed out the effects of traditional masculinity norms on professional development and revealed the conflicts about emotions, authority, and boundaries experienced by male psychotherapists. Although developmental and social dimensions of masculinity in Turkey are extensively studied, research examining its impact on the practice of psychotherapy and psychotherapists’ professional development is limited. Thus, the current study aimed to examine male psychotherapists’ experiences from a gendered perspective. For this purpose, semi-structured interviews were conducted with 11 male psychotherapists aged between 27-52 having 3-20 years of experience. The data was analyzed with thematic analysis and revealed three main themes: a) Transforming masculinity roles through being a psychotherapist, b) Difficulties in the psychotherapy relationship, and c) Tensions and doubts caused by the profession. Findings showed that participants try to distance themselves from traditional masculinity and define an alternative role while experiencing doubts and inadequacies professionally due to stereotypes about masculinity and financial concerns. The findings also indicated that psychotherapists had difficulties in working with emotions with male patients, and in establishing trusting relationships with female patients, and they feared being accused of sexual harassment. The findings drew attention to the gender-based conflicts of male psychotherapists in Turkey. Some educational and professional suggestions are discussed in relation to cultural competence and ethics. Limitations and suggestions for future research are discussed.

* Sorumlu Yazar, Remzi Oğuz Arık Mahallesi, Şili Meydanı, Çankaya, Ankara, Türkiye

e-posta: tunc.siper@yahoo.com

DOI: 10.31682/ayna.1507423

Gönderim Tarihi (Received): 30.06.2024; Kabul Tarihi (Accepted): 13.05.2025

ISSN: 2148-4376

Giriş

Psikoterapistlerin mesleki gelişim ve eğitim süreçleri, ruh sağlığı çalışmalarının etkili ve etik bir şekilde yürütülebilmesi için büyük bir öneme sahiptir. Psikoterapistlerin gerekli mesleki yetkinlikleri nasıl kazandığı, etik uygulamaları nasıl öğrendiği ve mesleki kimliklerini nasıl geliştirdiği alanyazında araştırılan konular olmuştur. Bu konuda yapılan çalışmalar süpervizyon, bireysel terapi, akran süpervizyonu gibi deneyimlerin önemine dikkat çekmektedir (Cruikshanks ve Burns, 2017; Rønnestad ve Orlinsky, 2005; Rønnestad ve Skovholt, 2003). Türkiye’de ruh sağlığı çalışanlarının gelişim ve eğitim süreçlerini inceleyen araştırmalar da süpervizyon deneyimlerinin destekleyici etkilerini ortaya koymuştur (Bakalım ve diğerleri, 2018; Bilican ve Soygüt, 2015; Kuru ve diğerleri, 2016; Özyiğit ve İşleyen, 2016). Bu çalışmaların yanı sıra, psikoterapistlerin mesleki gelişimlerini etkileyen toplumsal ve kültürel unsurlar tartışılmış, toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim, ırk, etnik köken, sosyal sınıf ve engellilik gibi özelliklerin psikoterapi ilişkisi ve eğitim süreçleri üzerindeki etkileri araştırılmıştır (Beel ve diğerleri, 2018; Benuto ve diğerleri, 2018, 2019; Chu ve diğerleri, 2022; Tomicic ve diğerleri, 2020).

Psikoterapistlerin mesleki gelişim süreçlerinde edinmesi gereken en önemli becerilerden birisi kültürel yetkinliktir (*cultural competence*). Kültürel yetkinlik, psikoterapistlerin danışanların yaşamlarını etkileyen toplumsal, ekonomik, politik bağlamların farkında olması, farklı arka planlardan gelen danışanları anlaması ve sistemik ayrıcalık ya da eşitsizlikler bağlamında danışanların öykülerini değerlendirebilmesi anlamına gelmektedir (Liu, 2005). Buna ek olarak, kültürel yetkinlikler psikoterapistin kendi kültürel arka planının ve bunun psikoterapi üzerindeki etkilerinin farkındalığını kazanması (*awareness*), kültürel çeşitlilik konusunda bilgi edinmesi (*knowledge*), bu farkındalık ve bilgiyi kullanarak danışanlarına uygun müdahaleler geliştirebilmesi (*skills*) süreçlerini içerir (Watkins ve diğerleri, 2019). Buna göre psikoterapistlerin içinde bulundukları sistemlerin bir parçası olduğu, toplumsal yapı içindeki sosyalizasyon süreçlerinden muaf olmadıkları gözden kaçırılmamalıdır.

Alanyazında psikoterapistlerin kültürel yetkinliklerinin gelişiminde toplumsal cinsiyet farkındalığı önemli bir adım olarak ön plana çıkmaktadır (Liu, 2005; Tomicic ve diğerleri, 2020). Farklı araştırmacılar toplumsal cinsiyet ve kültürel çeşitlilik konularının klinik psikoloji programlarında ekolden bağımsız olarak ele alınmasını önermiş (Benuto ve diğerleri, 2018; Chu ve diğerleri, 2022; Eagle ve Long, 2011), ancak bu konuların süpervizyon ve psikoterapi eğitimlerinde yeterli ölçüde kapsamadığı tartışılmıştır (Galan ve diğerleri, 2024; Valmas ve diğerleri, 2020). Alandaki farklı mesleki örgütlerin de toplumsal cinsiyet konusunda farkındalık artırıcı çalışmalara vurgu yaptığı görülmektedir. Amerikan Psikoloji Derneği (APA) ve Türk Psikologlar Derneği (TPD) de etik ilkeler ve davranış kurallarında

“İnsan Haklarına ve Onuruna Saygı” ve “İnsan Haklarına Saygı ve Ayrımcılık Yapmama” başlıkları altında kültürel yetkinliği oluşturan öğelere yer vermiş ve bu konularda hem mesleki hem kişisel düzeyde farkındalığın her psikolog için önemine ve eğitimlerle bu yetkinlikleri geliştirmeye vurgu yapmıştır (APA, 2017; TPD, 2018). Benzer şekilde, Evlilik ve Aile Terapisi Eğitimi Akreditasyon Komitesi toplumsal cinsiyet konusunu ele almayı yüksek lisans eğitimlerinin akreditasyonu için bir ölçüt olarak tanımlamıştır (Taylor, 2006). Buna göre, psikoterapistlerin eğitimi ve mesleki deneyimlerinde toplumsal cinsiyet farkındalığının nasıl geliştiğinin anlaşılması, etik kurallara uyum ve nitelikli bir ruh sağlığı desteği için önemli görünmektedir.

Erkeklik ve Psikoterapistlerin Mesleki Deneyimleri

Toplumsal cinsiyet sisteminin bir parçasını oluşturan erkeklik (*masculinity*), psikoterapistlerin gelişimi ve eğitimindeki kültürel konulardan biridir (Liu, 2005). Erkeklik normları, kendine özgü kuralları ve rolleri nedeniyle kültürün bir katmanı olarak nitelendirilmiştir (Beel ve diğerleri, 2018; Liu, 2005). Erkeklik kavramı, toplumsal yapı içerisinde erkeklere atfedilen özellikleri, erkeklerden beklenen rolleri ve erkeklerin bu beklentilere ilişkin deneyimlerini içermektedir (Beel ve diğerleri, 2018). Toplumsal olarak inşa edilen geleneksel erkeklik tanımına göre erkek olmak, otorite, güç ve kontrol sahibi olma, hane reisi olma, ailenin geçimini sağlama ve kadınlıkla (*femininity*) eşleştirilen özelliklerden mesafe alma rollerini yerine getirmek anlamına gelir (Coston ve Kimmel, 2012). Buna göre geleneksel sosyalizasyon süreçlerinde erkek çocukların gelişiminde bağımsızlık, girişkenlik, yalnız hareket edebilme ve çözüm üretebilme, duygulardan ve kırılganlıktan kaçınma gibi özelliklerin ön planda olduğu bildirilmektedir (Del Castillo, 2010; McPartlan, 2019; Wester ve Vogel, 2002). Diğer araştırmalar da toplumsal cinsiyet sosyalizasyon süreçlerinin erkeklerin duygularını deneyimleme veya gösterme becerilerini sınırladığını, erkekler arası ilişkilerde duygusal yakınlık kurma ve şefkat gösterme davranışlarını kettlediğini, hiyerarşik üstünlük kurmaya vurgu yaptığını belirtmiştir (Del Castillo, 2010; Wester ve Vogel, 2002).

Türkiye’de erkeklik normları üzerine yapılan araştırmalar da benzer bulgulara işaret etmiştir. Yapılan çalışmalar geleneksel erkekliğin heteroseksüel, otorite sahibi, aile reisi modelini yansıttığını göstermektedir (Bolak Boratav ve diğerleri, 2014; Sunar ve Fişek, 2005). Buna göre askere gitmek, evlenmek, çocuk sahibi olmak, çalışmak, aileyi geçindirmek, ailede karar alıcı olmak ve ilişkilerde hiyerarşiyi ve duygusal mesafeyi korumak geleneksel erkekliğin tanımlayıcı unsurları arasındadır (Bolak Boratav ve diğerleri, 2014; Sunar ve Fişek, 2005). Diğer yandan, Türkiye bağlamında eğitim, kentleşme, modernleşme, bireyselleşme gibi toplumsal değişimlere bağlı olarak geleneksel erkeklik normlarında da bir değişimin meydana geldiği, bu değişimler sonucunda bazı erkeklerin bir yandan eşleri ve çocuklarıyla eşitlikçi

ilişkiler ve duygusal yakınlık kurmaya çabalarırken diğer yandan otoriter konumlarını kaybetme endişesi yaşayabildiği görülmektedir (Bolak Boratav ve diğerleri, 2014; Tol ve Taskan, 2018).

Erkeklik normlarının psikoterapistleri, ruh sağlığı alanındaki uzmanları ve öğrencileri etkilediği, bu nedenle mesleki eğitimlerde ve uygulamalarda daha fazla dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır (Seidler ve diğerleri, 2019). Buna karşın, Türkiye'deki üniversitelerin ruh sağlığıyla ilgili bölümlerinde toplumsal cinsiyet konulu derslerde içeriklerin sınırlı olduğu, erkeklik konusunun ise sayılı derste ele alındığı bildirilmektedir (Yılmaz ve diğerleri, 2023). Toplumsal cinsiyet, erkeklik, sosyal sınıf, kültürel yapı arasındaki kesişimlere eğitim süreçlerinde yeterli ölçüde yer verilmeden ruh sağlığı çalışanlarından kültürel yetkinlik geliştirmesini ve bu konuları çalışmalarına entegre etmesini beklemenin makul olmadığı da dile getirilmiştir (Brinkman ve Donohue, 2020; Liu, 2005). Bu konuda yapılan sınırlı sayıdaki araştırma özellikle erkek psikoterapistlerin deneyimlerinin daha derinlemesine anlaşılması gerektiğini (Taylor, 2006), erkeklik normlarının psikoterapistlerin yaşamları, mesleki kimlikleri ve pratikleri üzerindeki etkilerinin incelenmesinin önemli olduğunu ifade etmektedir (Del Castillo, 2010).

Geleneksel Erkeklik ve Psikoterapist-Danışan İlişkisi

Geleneksel erkeklik normlarının psikoterapist-danışan ilişkisi üzerindeki bazı etkileri alanyazında ele alınmıştır. Yapılan çalışmalar, mesleki eğitim süreçleri devam etmesine rağmen geleneksel erkeklik sosyalizasyon süreçlerinden geçmiş psikoterapistlerin duyguları ifade etme, danışanın duygulanımı karşısında empati gösterme, duygusal bağ kurma gibi terapötik iş birliğini etkileyecek konularda kendine özgü zorluklar yaşayabildiklerine işaret etmiştir (McPartlan, 2019). Burkhalter ve Eagle (2015) bu zorlukları duygusal yaşantıların zayıflık ve kırılganlığın bir yansıması olarak algılanmasıyla açıklamış, erkek psikoterapistlerin mesleki gelişim süreçlerinde geleneksel normların bir engel ve yüke dönüşebildiğini ifade etmiştir. Benzer şekilde, Braun ve diğerleri (2019) erkek psikoterapistlerle yaptıkları araştırmada terapistlerin hegemonik erkeklik normlarını destekleme düzeyi arttıkça mesleki uygulamalarındaki kültürel yetkinlik düzeylerinin azaldığını raporlamıştır.

Erkek psikoterapistlerin çeşitli danışan gruplarıyla klinik çalışmaları sırasında toplumsal cinsiyete dayalı zorluklar yaşayabildiği de görülmektedir (Seidler ve diğerleri, 2019; Wester ve Vogel, 2002). Geleneksel erkeklik normlarını benimseyen psikoterapistlerin LGBTİ+ danışanlar ya da kırılganlıklarını ifade etmekten çekinmeyen erkekler gibi geleneksel tanımların dışında kalan danışan gruplarıyla etkili bir çalışma yürütmede zorluk yaşayabildiği ve güçlü karşı aktarım tepkileri verebildiği (McPartlan, 2019), bu nedenle kültürel yetkinliklerinin desteklenmesi gerektiği bildirilmiştir (Tomicic ve diğerleri, 2020). Diğer yandan, toplumsal cinsiyete dayalı beklentilerin ya da erkeklikle ilgili toksik özelliklerin erkek psikoterapistlere sıklıkla yansıtıldığı ifade edilmiştir (Burkhalter ve Eagle, 2015). Örneğin

Türkiye’de ruh sağlığı ile ilgili bölümlerde okuyan öğrenciler erkeklere oranla kadın psikoterapistlerin bir danışanı daha iyi dinleyip anlayabileceğine ve şefkatli davranabileceğine dair beklentiler ve kalıp yargılar dile getirmiştir (Koçyiğit ve Meşe, 2020).

Geleneksel erkekliğin önemli unsurlarından biri olan güç, otorite, rekabet ve statü kavramlarının da psikoterapi ilişkisi ve mesleki gelişim süreçleri üzerinde olumsuz bir etkisi olabileceği alanyazında ele alınmıştır (Wester ve Vogel, 2002). Bu unsurların özellikle danışanlarla kurulan eşitlikçi ve işbirlikçi ilişkiler önünde bir engel oluşturabildiği, performans kaygısına ve kendi statüsünü koruma çabasına neden olabildiği tartışılmıştır (McPartlan, 2019). Hiyerarşik güç ve otoritenin kötüye kullanımından kaynaklanan en zedeleyici sonuçlardan biri psikoterapistlerin etik sınırları ihlal ettiği durumlardır. Bu etik ihlaller her cinsiyetten ve arka plandan psikoterapist tarafından gerçekleştirilebilir. Ancak, araştırmalar özellikle cinsel sınır ihlalleri konusunda erkeklik normlarının etkilerine işaret etmektedir. Bu konudaki çalışmalar, kariyerlerinin orta evrelerine yaklaşan erkek psikoterapistlerin kadınlara oranla daha fazla cinsel sınır ihlalinde bulunduğunu, her 10 erkek psikoterapistten birinin bu tür bir ihlal gerçekleştirdiğini göstermiştir (Martin ve Beaulieu, 2023). Terapist-danışan ilişkisindeki güç asimetrisinin kötüye kullanılması, otorite ve etki isteğinin daha yüksek olması bu etik ihlallerin sebepleri arasında tartışılmıştır (Martin ve Beaulieu, 2023; Vesentini ve diğerleri, 2022).

Geleneksel Erkeklik ve Psikoterapist-Süpervizör İlişkisi

Geleneksel erkeklik normlarının süpervizyon ilişkisini ve mesleki gelişim süreçlerini de etkileyebildiği raporlanmıştır. Duyguları gözlemleme, duygusal farkındalık kazanma ve bunları terapötik amaçla kullanmaya odaklanan süpervizyon süreçlerinin erkeklik rolleri nedeniyle sekteye uğrayabildiği, bunların süpervizyon almaktan kaçınma, klinik hataları saklama ve yalnızca iyileşme gösteren vakaları süpervizyonda paylaşma, destek aramaktan kaçınma, karşı aktarım tepkilerini bastırma ve süpervizyonda paylaşmaktan geri durma gibi sonuçlar doğurabildiği tartışılmıştır (Kierski, 2014; Wester ve Vogel, 2002). Benzer şekilde, Wester ve diğerlerinin (2004) yüksek lisans programlarında eğitim almakta olan 103 stajyer psikoterapist ile yaptıkları araştırma geleneksel erkeklik rollerini kabul ile mesleki öz-yeterlik ve süpervizörle kurulan iş birliği arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Bazı araştırmacı ve uygulayıcılar eğitim ve süpervizyon süreçlerinin toplumsal cinsiyet rollerini ve geleneksel erkeklik normlarını sorgulamak için destekleyici ve uygun bir ortam oluşturabileceğine vurgu yapmıştır. Örneğin Sbaratta ve diğerleri (2015) erkeklik normları, danışanlarla duygusal iletişim ve bakım vermeyle ilgili konuların ve bunlar arasındaki muhtemel çatışmaların süpervizyonda ele alınması gerektiğini öne sürmüştür, bu sayede erkek psikoterapistlerin kültürel yetkinliklerinin geliştirilmesi yönünde desteklenebileceğini ifade etmiştir. Benzer şekilde, Porter ve Vasquez (1997) süpervizyon ilişkisinde de feminist klinik

çalışma ilkeleri doğrultusunda sosyal bağlamı ve toplumsal çeşitliliği, toplumsal cinsiyetin inşa süreçlerini, eşitsizlik ve ayrımcılık konularını ele almanın gerekli olduğunu söylemiştir. Yazarlara göre süpervizyonda bu ilkelere uygun bir yaklaşım terapi ilişkisindeki güç dinamiklerine, psikoterapist ve süpervizör arasındaki iş birliğine, toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili bilgi ve farkındalık düzeyine, eleştirel düşünme ve düşünümSELLİK pratiğine odaklanmalıdır. Farklı araştırmacı ve uygulamacılar da süpervizörlerin, psikoterapistlerin toplumsal cinsiyet farkındalığını geliştirerek psikoterapide toplumsal bağlam, sosyalizasyon süreçleri, güç dinamikleri gibi konuların kavranmasını desteklemesi gerektiğine vurgu yapmıştır (Bertsch ve diğerleri, 2014; Taylor, 2006; Valmas ve diğerleri, 2020). Bu farkındalığın mesleki kimlik ve erkeklik normları arasındaki dengenin bulunması (McPartlan, 2019; Sbaratta ve diğerleri, 2015) ve geleneksel erkeklik normlarının mesleki gelişim önünde oluşturduğu engellerin kaldırılması için hayati bir önem taşıdığı ifade edilmiştir (Sbaratta ve diğerleri, 2015; Wester ve diğerleri, 2004).

Araştırma Soruları

Araştırmalar geleneksel erkeklik normlarının ve sosyalizasyon süreçlerinin psikoterapistlerin mesleki gelişimlerini ve deneyimlerini etkilediğini göstermektedir. Erkek psikoterapistlerin deneyimleri üzerine yapılan az sayıdaki araştırma (Del Castillo, 2010; Kierski, 2014) otorite sahibi olma, duygulardan kaçınma gibi özellikleri nedeniyle geleneksel erkekliğin danışanlarla ilişkilerde, süpervizyon ve eğitim süreçlerinde zorluklar oluşturabildiğine, etkili bir psikoterapi pratiği geliştirme ve kültürel yetkinlik kazanma süreçlerini sekteye uğratabildiğine işaret etmektedir. Uluslararası alanda yapılan bu araştırmalar erkekliğin mesleki gelişim üzerindeki etkilerinin anlaşılmasıyla önemli uygulama ve eğitim çıktılarının elde edilebileceğini vurgulamıştır (Del Castillo, 2010; Taylor, 2006). Türkiye’de yapılan araştırmalar ise mesleki gelişimde süpervizyon ve eğitimin önemini ortaya koymuş (Bakalım ve diğerleri, 2018; Bilican ve Soygüt, 2015; Kuru ve diğerleri, 2016; Özyiğit ve İşleyen, 2016), ancak toplumsal cinsiyet ve erkeklik konularına odaklanmamıştır. Bu çalışma, mesleki gelişim süreçlerine toplumsal cinsiyet perspektifinden bakmayı ve erkek psikoterapistlerin mesleki deneyimlerini Türkiye bağlamında incelemeyi hedeflemektedir. Bu çalışmada erkek psikoterapistlerin deneyimlerini ve bakış açılarını derinlemesine anlayabilmek amacıyla nitel bir desen kullanılmıştır. Nitel desen, araştırılan konu hakkında katılımcıların çok boyutlu ve ortak betimlemelerine dayanan zengin bir anlatı oluşturmaya, bu anlatıları Türkiye ve erkeklik normları bağlamında anlamlandırmaya imkân tanıdığı için tercih edilmiştir (Braun ve Clarke, 2013). Bu amaç doğrultusunda, çalışmada şu araştırma sorularının yanıtları aranmıştır: a) Erkek psikoterapistler mesleki süreçlerini nasıl deneyimlemektedir? b) Erkek psikoterapistlerin mesleki gelişimlerini destekleyen ya da

zorlaştıran faktörler nelerdir? c) Toplumsal cinsiyet ve geleneksel erkeklik mesleki süreçleri nasıl şekillendirmektedir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada erkek psikoterapistlerin mesleki deneyimlerini, görüşlerini, yaşadıkları zorlukları toplumsal cinsiyet perspektifinden anlamak amacıyla nitel bir araştırma deseni olan tematik analiz yöntemi kullanılmıştır (Braun ve Clarke, 2006). Tematik analiz, belirli bir olguyu derinlemesine açıklamaya ve anlamlandırmaya, deneyim ve görüşlerdeki ortaklıkları ve farklılıkları tanımlamaya yardımcı olan, farklı araştırma konularına ve epistemolojik çerçevelere uyum sağlayabilen nitel bir yöntemdir (Braun ve Clarke, 2013). Bu yöntem, bu çalışmada tümevarımsal bir yaklaşımla (*inductive thematic analysis*) katılımcıların görüş ve deneyimlerini sistematik biçimde betimlemek amacıyla kullanılmıştır. Tümevarımsal yaklaşımda araştırma soruları yanıtlanırken, belirli bir kuram ya da kavrama bağlı kalmadan katılımcıların anlatımında öne çıkan ve tekrar eden görüş ve deneyimler incelenmekte, bir anlamda “katılımcıların sesinin” ön plana çıkması hedeflenmektedir (Braun ve Clarke, 2006). Çalışmada bu yöntem bağlamsal (*contextualist*) bir yaklaşımla kullanılmış, bu yaklaşım ise hem katılımcıların anlatımındaki içeriği irdelemeyi hem de toplumsal etkilerin bu içeriği nasıl şekillendirmiş olabileceğini düşünmeyi gerektirmektedir (Braun ve Clarke, 2006). Bu nedenle, çalışmada katılımcıların görüş ve deneyimlerini dinlerken aynı zamanda sosyal, kültürel, mesleki ortamlara, erkeklik normlarına yaptıkları atıflar takip edilmiş, katılımcı anlatılarının toplumsal ve mesleki bağlam içinde anlaşılmasına odaklanan bir yaklaşım benimsenmiştir.

Örneklem

Braun ve Clarke (2013) küçük ve orta büyüklükte olan tematik analiz araştırmaları için 10-12 katılımcıdan oluşan bir örneklem büyüklüğü önermektedir. Braun ve Clarke’ın (2013) önerilerine uygun olarak bu çalışmada 10-12 katılımcıyla görüşme yapılması planlanmış, sonuçta 11 erkek psikoterapist araştırmaya katılmıştır. Katılımcıların yaşları, 27-52 arasında değişmekte olup yaş ortalamaları 37’dir. Bir katılımcı kendisini eşcinsel olarak tanımlamış, diğer katılımcıların tamamı heteroseksüel olduğunu belirtmiştir. Sekiz katılımcı yüksek lisans mezunu, iki katılımcı doktora öğrencisi ve biri de doktorasını tamamlamıştır. Ayrıca bilişsel davranışçı terapi, transaksyonel analiz, çözüm odaklı aile terapisi, çocuk merkezli oyun terapisi gibi konularda çeşitli sürelerde değişen sertifika programlarına ve eğitimlere katıldıklarını belirtmişlerdir. Beş katılımcı yalnızca psikodinamik veya psikanalitik teknikleri kullanırken, diğerleri farklı danışan gruplarıyla bütüncül yaklaşımlar kullanmaktadır. Bir

katılımcı dışında, tüm katılımcılar büyük şehirlerde yüz yüze çalışmaktadır. Ancak veri toplama sürecinde devam etmekte olan COVID-19 pandemisi nedeniyle tüm katılımcılar yalnızca çevrimiçi çalıştıklarını belirtmiştir. Katılımcılar, haftalık ortalama 5-40 saat arasında çalıştıklarını, süpervizyonlarına devam ettiklerini ya da daha önce süpervizyon aldıklarını paylaşmıştır. İki katılımcı kendi psikoterapisine ya da psikanalizine henüz başlamadığını ifade etmiştir. Katılımcıların detaylı özellikleri Tablo 1’de sunulmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri kısa bir bilgi formu ve yarı yapılandırılmış bireysel görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Kısa bilgi formu, 17 sorudan oluşmakta olup katılımcıların yaş, cinsiyet, cinsel yönelim gibi sosyodemografik özellikleri ile psikoterapist olarak çalışma süresi, süpervizyon süresi, çalışma ekolü gibi mesleki deneyimlerine ilişkin özelliklerini öğrenmek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde çalışmanın amacına ilişkin katılımcı deneyimlerini ve görüşlerini derinlemesine anlayabilmek için bir soru kılavuzu geliştirilmiştir. Hazırlanan kılavuzda Braun ve Clarke’ın (2013) önerileri doğrultusunda açık uçlu sorular hazırlanmış, katılımcının mesleki deneyimlerini öğrenmeye ve katılımcıyı tanımaya yönelik soruların ardından genel mesleki deneyimlerden toplumsal cinsiyet ve erkeklik rollerine doğru ilerleyen bir akış takip edilmiştir. Soru kılavuzu hazırlanırken bu konuda daha önce yapılan araştırmalar gözden geçirilmiş, bu çalışmalarda içeriğe benzer şekilde psikoterapist olmaya karar verme süreci, terapist olmanın anlamı, terapist olma sürecini etkileyen bireysel ve çevresel etkenler gibi konulara yer verilmiştir (Chang, 2011). Veri toplama aşamasına geçilmeden önce, kılavuzdaki soruları değerlendirmek ve gerekli olursa değiştirmek için araştırma ölçütlerini karşılayan gönüllü bir erkek psikoterapist ile pilot görüşme yapılmıştır. Bu görüşmenin ardından soru kılavuzuna son şekli verilmiş, bu amaçla bazı sorular kısaltılıp birleştirilmiştir. Kılavuzun son hali a) tanışma, b) psikoterapist olma süreci, c) toplumsal cinsiyet ve erkeklik, d) erkeklik ve erkek bir psikoterapist olarak çalışma deneyimi, e) mesleki gelişim süreçleri ve mesleki zorluklar ile f) kapanış olmak üzere altı konuya ilişkin 14 sorudan oluşmuştur. Görüşme sırasında ihtiyaç olduğunda katılımcılara deneyim ve görüşlerini daha derinlemesine anlamak için ek sorular yöneltilmiştir.

İşlem

Araştırma için, çalışmanın yürütüldüğü üniversitenin etik kurulundan onay alınmıştır. Daha sonra katılımcıların bulunması için uygun ve kartopu örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Uygun örnekleme yöntemi için araştırmanın duyurusu araştırmacıların erişimi olan, ruh sağlığı çalışanlarının üye olduğu mesleki e-posta gruplarında ve araştırmanın

Tablo 1.

Katılımcıların Özellikleri

Katılımcı rumuz	Yaş	Cinsel yönelim	Eğitim seviyesi	Teorik yönelim	Deneyim süresi (yıl)	Çalışılan kurum	Çalışılan danışan grubu	Çalışma süresi (haftalık saat)	Süperviz- yon süresi (yıl)	Kendi psikoterapi süresi (yıl)
Hüseyin	27	Eşcinsel	Yüksek lisans	Psikanalitik	3	Özel ofis	Yetişkin	10-15	2	Devam etmiyor (1.5 yıl)
Emirhan	35	Heteroseksüel	Yüksek lisans	Oyun terapisi, çözüm odaklı aile terapisi, bilişsel davranışçı terapi	5	Özel ofis	Çocuk-ergen, aile, yetişkin	11	7	-
Bülent	30	Heteroseksüel	Yüksek lisans	Psikodinamik	4	Psikolojik danışmanlık merkezi	Yetişkin	5	3	Devam etmiyor (3 yıl)
Arda	36	Heteroseksüel	Yüksek lisans	Psikanalitik	7	Özel ofis	Ergen, yetişkin	10-15	7	Devam ediyor (8 yıl, son 3 yılı psikanaliz)
Onur	33	Heteroseksüel	Doktora öğrencisi	Psikanalitik	9	STK, Özel ofis	Yetişkin	22	8	Devam etmiyor (9 yıl)
Fuat	35	Heteroseksüel	Yüksek lisans	Psikanalitik	10	Özel ofis	Yetişkin	40	7	Devam ediyor (9 yıl, son 6 yılı psikanaliz)
Ali	39	Heteroseksüel	Doktora öğrencisi	Öyküsel terapi	10	Hastane, Özel ofis, Psikolojik danışmanlık merkezi	Çocuk-ergen, aile, çift, yetişkin	20	10	Devam etmiyor (2 yıl)

Katılımcı rumuz	Yaş	Cinsel yönelim	Eğitim seviyesi	Teorik yönelim	Deneyim süresi (yıl)	Çalışılan kurum	Çalışılan danışan grubu	Çalışma süresi (haftalık saat)	Süperviz- yon süresi (yıl)	Kendi psikoterapi süresi (yıl)
Ferhat	48	Heteroseksüel	Yüksek lisans	Psikodinamik	15	Özel ofis	Çocuk-ergen, çift, yetişkin	25	5	Devam etmiyor (1 yıl)
Demir	42	Heteroseksüel	Yüksek lisans	Psikodinamik, Fenomenolojik	13	Özel ofis, Üniversite	Ergen, yetişkin, ebeveyn	20-25	5	Devam etmiyor (7 yıl, son 5 yılı psikanaliz)
Serdar	34	Heteroseksüel	Doktora	İlişkisel ve şema terapi	10	Özel ofis	Yetişkin	15	5	-
Göktuğ	52	Heteroseksüel	Yüksek lisans	Psikodinamik, bütünleyici	20	Özel ofis	Grup, aile, çift, yetişkin	20	8	Devam etmiyor (süre belirtilmedi)

yapıldığı programın sosyal medya hesaplarında duyurulmuştur. Kartopu örnekleme yöntemi için ise görüşmelere katılanlara araştırmaya yönlendirebilecekleri psikoterapistler olup olmadığı sorulmuştur. Çalışmaya herhangi bir ekol ve şehir sınırlaması olmadan, a) Klinik Psikoloji alanında en az yüksek lisans derecesine sahip, b) psikoterapi uygulamaya devam eden, c) en az üç yıllık mesleki deneyime sahip olan erkek psikoterapistler dahil edilmiştir. En az üç yıllık deneyime sahip olma ölçütü, psikoterapistlerin mesleki gelişim süreçlerine ilişkin araştırmaların daha çok stajyerlik dönemine ve ilk yıllara odaklandığını, sonraki dönemlerin yeterli ölçüde anlaşılmadığını öne süren çalışmalar (Chang, 2011; Rønnestad ve diğerleri, 2016) doğrultusunda belirlenmiştir. Klinik Psikoloji yüksek lisans derecesine sahip olmayan, lisans mezunu olan ya da yalnızca çeşitli sertifika ya da kısa süreli eğitimlerle ruh sağlığıyla ilgili işlerde çalışan erkek psikoterapistler çalışmaya dahil edilmemiştir. Çalışmaya katılmak için toplamda 24 katılımcı adayı ilk yazarla iletişime geçmiştir. Bu katılımcı adaylarının üçü ilk yazarın sosyal çevresinden tanıdığı olması nedeniyle elenmiş, beşi programlarının yoğunluğu ve beşi de katılmaktan vazgeçmesi nedeniyle görüşmelere davet edilememiştir. Katılım kriterlerini sağlayan 11 erkek psikoterapist ile araştırma görüşmeleri gerçekleştirilmiştir.

Görüşmelerden önce kısa bilgi formu e-posta yoluyla katılımcılara gönderilmiş, alınan sosyodemografik ve mesleki bilgiler ile katılımcıların dahiliyet ölçütlerine uygunlukları teyit edilmiştir. Ek olarak katılımcılarla bilgilendirilmiş onam formu da e-posta yoluyla paylaşılmıştır. Katılım ölçütlerini karşılayan ve onay veren katılımcılarla ilk yazar tarafından çevrimiçi görüşmeler yapılmıştır. Veri toplama süreci 2020-2021 arasında yapıldığından ve COVID-19 pandemisi nedeniyle uzaktan eğitim devam ettiğinden tüm görüşmeler çevrimiçi gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesi her katılımcıya araştırmayla ilgili bilgilendirme yapılmış, sözlü onamları da alınmıştır. Katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu hatırlatılmış, araştırmanın etik ilkelerle ve gizlilik esasıyla yürütüleceği, verilerin kimlik bilgisi paylaşılmadan yalnızca araştırma için kullanılacağı vurgulanmıştır. Görüşmeler 80-120 dakika arasında sürmüş, katılımcıların izniyle ses kaydına alınmıştır.

Veri Analizi

Veri analizinde Braun ve Clarke (2006) tarafından önerildiği şekliyle tematik analizin altı temel adımı takip edilmiştir. Her bir görüşmenin kodlanması, tema ve alt temaların oluşturulmasında MAXQDA 2020 yazılımından yararlanılmıştır. Analizin birinci adımında ilk yazar tarafından ses kayıtları deşifre edilmiş ve deşifreler saha notlarıyla birlikte detaylı bir şekilde okunmuştur. İkinci adımda ilk yazar, görüşmeleri sistematik bir şekilde kodlamıştır. Bu adımda öncelikle bir görüşmenin kodlaması yapılmış, daha sonra yazarlar ilk kodlamayı birlikte gözden geçirerek tartışmıştır. Daha sonra, ilk yazar tüm görüşmelerin kodlamasını

tamamlamıştır. Bu aşamada oluşturulan kodlara “farklı bir erkeklik tanımlama isteği,” “toplumsal cinsiyet yargıları,” “mesleki gelişimde kendini gözlemleyebilmek” örnek olarak verilebilir. Üçüncü adımda, tüm kod listesi yazarlar tarafından incelenmiş, kodların anlamlarına ve sayılarına bakılarak aday tema ve alt temalar tartışılmıştır. Bu adımda oluşturulan aday temalara “erkeklik normlarını sorgulamak,” “terapist kimliğini oluşturmak,” “bilgi ve uygulamayı entegre etmek” örnek olarak verilebilir. Taslak bir sınıflandırma oluşturulduktan sonra dördüncü adımda, tüm veri seti ilk yazar tarafından tekrar gözden geçirilmiş, aday tema ve alt temaların uygunluğu değerlendirilmiştir. Sonraki adımda, her temayı net tanımlayabilmek için analiz, verinin ayrıntılı okunması ve nihai temaların ve saha notlarının yazarlar tarafından yeniden eleştirel bir şekilde değerlendirilmesiyle ilerlemiştir. Son aşamada ise araştırma sorularına ilişkin olarak analiz raporu oluşturulmuş, katılımcıların ilgili ifadeleri seçilerek bulgulara dahil edilmiştir. Bulgular sunulurken katılımcıların gizliliğini koruyabilmek adına her katılımcı bir rumuz ile belirtilmiştir.

Veri Analizinin Güvenilirliği

Bu çalışmada Braun ve Clarke (2013)’a göre nitel analizin güvenilirliğini arttırmak için atılabilecek adımlardan biri olan üye denetlemesi (*member checking*) yapılmıştır. Bunun için veri analizi sonrasında sonuçların katılımcı deneyimlerini yansıttığından emin olabilmek amacıyla oluşturulan tema ve alt temaların bir özeti katılımcılarla paylaşılmıştır. Katılımcıların geri bildirimleri ve önerileri sorulmuş, 11 katılımcıdan 10’u dönüş yaparak analizle ilgili olumlu görüşlerini bildirmiş, iki katılımcı ek olarak kendi deneyimleriyle bağlantılı olan bazı tema ve alt tema isimlendirmelerine dair geri bildirimler vermiştir. Bu doğrultuda bir temanın isimlendirmesinde ve açıklamalarında değişiklikler yapılmış, tema ve alt temalara son hali verilmiştir.

İkinci olarak, veri analizinin güvenilirliğini arttırmak için bu çalışmada üçgenleme (*triangulation*) yapılmıştır. Bunun için yazarlar araştırma sorularının ve soru kılavuzunun oluşturulması, veri analizinin yürütülmesi, kod ve temaların geliştirilmesi süreçlerinde düzenli toplantılar yaparak görüşlerini paylaşmıştır. Bu fikir alışverişi nitel çalışmalarda araştırılan olgunun derinlemesine anlaşılması ve katılımcı deneyimlerinin tek yönlü değil, kapsamlı bir şekilde sunulması için önemli bir yöntem olarak görülmekte, farklı yaklaşımlardan araştırmacıların bir arada çalışmasının katkılarını vurgu yapmaktadır (Braun ve Clarke, 2013). Veri toplama süreci başlamadan önce araştırma hedefleri ve soru kılavuzuyla ilgili bir meslektaşın görüşleri ve geri bildirimleri de alınmıştır.

Düşünümsellik

Araştırmacıların düşünümsellik pratiği ve araştırma boyunca kendi konumlarıyla ilgili yaptıkları gözlemleri şeffaf bir şekilde paylaşması nitel veri analizinin güvenilirliğini arttıran bir adım olarak görülmektedir (Braun ve Clarke, 2013). Bu amaçla ilk yazar her görüşme ve kodlama sürecinin ardından saha notları tutmuş, kendi konumu ve bakış açısıyla ilgili özdeşünümsel gözlemler yapmıştır. İlk yazar, psikodinamik ve ilişkisel psikanalitik yönelimli psikoterapi uygulamalarına devam etmekte olan erkek bir psikoterapisttir. Mesleki gelişim sürecinde yetişkin bireylerle ve askerlerle çalışmalar yürütmüş, bu çalışmalarda erkeklik normlarını, bunların ruh sağlığı çalışanı ve psikoterapist rolü üzerindeki etkilerini, erkeklerin psikoterapi başvurularındaki görece düşük oranını gözlemlemiştir. Buna ek olarak, ilk yazar erkeklik normlarının şiddet, sınır ihlalleri ve güç ilişkileri bağlamında genellikle olumsuz bir biçimde ele alındığını görmüş, güven ve eşitlik gibi etik değerleri içine alan psikoterapistlik rolünün bu bağlamda nasıl icra edildiğini anlamayı hedeflemiştir. Kendi eğitim süreçlerinde de özellikle toplumsal cinsiyet odaklı konularla ilgili mesleki gelişim konusunda bazı boşluklar olduğunu deneyimlemiştir. Bu gözlem ve deneyimleri çalışmadaki araştırma sorularının seçilmesinde etkili olmuştur. İkinci yazar toplumsal cinsiyet ve ruh sağlığı alanında nitel çalışmalar yürüten kadın feminist bir klinik psikolog ve araştırmacıdır. Psikoterapistlerin eğitim ve gelişim süreçlerinde toplumsal bağlamın, kültür ve toplumsal cinsiyete dayalı etkilerin yeterli ölçüde tartışılmadığına ilişkin gözlemler yapmıştır. Özetle, bu araştırmada sorulan sorular iki yazarın ilgi alanlarının bir kesişiminden oluşmuştur. Buna ek olarak, araştırmanın tasarlandığı ve yürütüldüğü dönemde Türkiye’de erkek bir psikoterapistin kadın danışanına uyguladığı bir cinsel taciz vakası hem medyada hem de ruh sağlığı çalışanları arasında gündeme gelip tartışılan bir konu olmuştur. Araştırma bu bağlamın yarattığı mesleki tedirginlik ortamı içinde yürütülmüştür.

Araştırma kapsamındaki bireysel görüşmeler ilk yazar tarafından yapılmıştır. İlk yazarın katılımcılara benzer şekilde erkek bir psikoterapist olması görüşmeler sırasında kurulan ilişkiyi kolaylaştırmış, paylaşılan düşüncelerin ve deneyimlerin çoğunun tanıdık geldiği görülmüştür. Bu benzerlik sayesinde ilk yazarın, katılımcıların söz ettiği toplumsal cinsiyete dayalı beklentiler ya da geleneksel erkeklik ve psikoterapist olma rolü arasında yaşadığı çatışmaları “içeriden” bir bakış açısıyla anlaması (*an insider perspective*) mümkün olmuştur. İlk yazarın görüşmelerde zorlandığı durumlar arasında katılımcıların kısmen de olsa geleneksel erkekliği destekleyen örtük ya da açık fikirler beyan etmesi ya da ruh sağlığı çalışmalarında danışanların yaşadığı cinsel taciz konusunu gündeme getirmesi bulunmaktadır. Bu durumlarda ilk yazar katılımcının görüşlerini öğrenmeye öncelik vermiş, deneyimlerini dinlemeye odaklanmıştır. Bu durumlara rağmen, görüşmelerde genel olarak iş

birliğinin yüksek olduğu, katılımcılarla benzer deneyimlere dayalı bir “dayanışma ilişkisi” hissedildiği bildirilmiştir. Tüm katılımcılar çalışma sonunda görüşmeye katılmaktan ve mesleki deneyimleri üzerine düşünme imkânı bulmaktan memnun olduklarını dile getirmiştir.

İkinci yazar görüşme içerikleriyle ve veri analiziyle daha “dışarıdan” ve mesafeli bir bakış açısıyla (*an outsider perspective*) ilişkilendirilmiş, bu sayede ifade edilen söylemlere daha eleştirel bir yaklaşımla bakmayı denemiştir. Bu süreçte ikinci yazarın yaşadığı bir zorluk erkeklikle ilgili basmakalıp genellemelere neden olacak bir dil kullanmamaya özen göstermek, diğer yandan ise toplumsal cinsiyetin etkilerinin ve erkeklere özgü sorunların açık bir şekilde ifade edilmesini sağlayacak alanı açmak olmuştur. İkinci yazar psikoterapinin toplumsal cinsiyet ve güç ilişkilerinden muaf, kültürel konulara karşı nötr ve evrensel bir pratik olduğu yönündeki yaygın inanışları sorgulayan bir bakış açısı benimsemiştir. Katılımcıların söylemlerinde zaman zaman gündeme gelen ve geleneksel erkekliği örtük biçimde destekleyen düşünceleri (örn., psikoterapistliğin annelik işlevini içerdiği görüşü, kendini erkek bir psikoterapist olarak görmeme) eleştirel bir bakış açısıyla dinlemiş, bu tutumların mesleki eğitim süreçleri bakımından nasıl ihtiyaçlara işaret ettiğini değerlendirmeye çalışmıştır.

Bulgular

Görüşmelerin tematik analizi sonucunda üç tema ve alt temaları tanımlanmıştır. Bu temalar ve alt temaları Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2.

Araştırmanın Temaları ve Alt Temaları

Temalar	Alt temalar
Tema 1: Psikoterapistlik ve erkeklik rollerini dönüştürme	Geleneksel erkeklik normlarını sorgulama Yeni bir rol arayışı
Tema 2: Psikoterapi ilişkisindeki zorluklar	Duygularla çalışma Güven ilişkisi kurma Cinsel taciz ile suçlanma korkusu
Tema 3: Meslekten kaynaklı gerilim ve şüpheler	Arada kalmış hissetme Yetersiz hissetme

Tema 1: Psikoterapistlik ve Erkeklik Rollerini Dönüştürme

İlk tema, katılımcıların mesleki deneyimlerinde geleneksel normlardan uzaklaşarak alternatif bir erkeklik tanımlama sürecini kapsamaktadır. Katılımcılar, daha çok kadınlıkla

ilişkilendirilen bir meslek olan psikoterapistliği seçerek “*farklı bir yola*” girdiklerini belirtmiş, mesleki süreçlerinde toplumsal cinsiyet farkındalığını artırarak ve erkeklik normlarının etkilerini sorgulamayı öğrenerek gelişim gösterdiklerini bu tema altında açıklamıştır.

Geleneksel Erkeklik Normlarını Sorgulama

Katılımcıların büyük çoğunluğu mesleki gelişim süreçlerinde geleneksel erkeklik normları ve etkileriyle ilgili farkındalık kazandığını, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini gözlemlemeyi ve sorgulamayı öğrendiğini ifade etmiştir. Katılımcılar, görüşmeler boyunca geleneksel erkekliği “*şiddete yatkın,*” “*sınır tanımayan,*” “*girişken,*” “*özgürlük alanına sahip*” ve “*kontrol eden*” gibi kelimelerle tarif ederken, erkeklikle ilgili kişisel ve mesleki deneyimleri sorulduğunda toplumsal normları sorguladıklarını ve bu normlardan uzaklaştıklarını belirtmiştir. Örneğin Fuat geleneksel erkeklik tanımlarından mesafe aldığını şöyle dile getirmiştir: “*Erkeklik ne demek? Ne demek değil insan düşünüyor erkeklik nedir sorusunu sorunca. Öyle bağırarak çağırmak değildir. Otoriter olmak, korkutucu olmak, güçlü olmak zorunda olmak değildir. Sert, kavgacı, asabi olmak değildir.*” Bazı katılımcılar bu sorgulamanın mesleki deneyimleri öncesinde başladığını, kendi ailelerinde ev içinde eşitlikçi bir iş bölümünün olması, geniş ailede kız çocuklarının okutulması, cinsiyete dayalı girişkenlik ya da kendini kanıtlama gibi baskıların olmaması gibi örnekler paylaşarak geleneksel erkeklikten mesafeli olduklarını açıklamıştır. Kendi kişisel geçmişlerine dayanan bu farkındalığa rağmen, mesleki eğitim ve deneyimlerin geleneksel erkekliği sorgulamada çok önemli bir dönüm noktası olduğu ifade edilmiştir. Katılımcılar psikoterapistliğin katı ve hiyerarşik bir konumun tersine “*esnek olmak,*” “*açık olmak,*” “*duyguları dinlemek,*” “*hataları kabul etmek*” gibi rolleri içeren ilişkisel bir çalışma olduğuna vurgu yapmıştır. Bu bağlamda, bazı katılımcılar anlatımlarında geleneksel normların beraberinde getirdiği özgüven ve kendinden emin olma gibi avantajlara vurgu yapmış olsa da, mesleki gelişimleri için bu sorgulamanın hayati bir öneme sahip olduğunu dile getirmiştir. Örneğin Bülent geleneksel cinsiyet ayrımlarından mesafe almayı psikoterapistliği yapabilmek için bir gereklilik olarak gördüğünü şöyle ifade etmiştir:

Bir danışan, bir insan var karşında, ağlıyor, üzülüyor, duygusal durumlar yaşıyor, sana da bir şeyleri hissettiriyor çok yoğun şekilde...Başka biri, daha böyle bizim toplumsal cinsiyet rolleri bağlamındaki ayrışmalara göre yaşayan bir insan herhalde böyle bir işi yapmak istemezdi ya da çok zorlanırdı, ekstra zorlanırdı gibi geliyor. (Bülent)

Benzer şekilde, Hüseyin geleneksel normların getirdiği ayrıcalıkları sorgulamanın iyi bir psikoterapist olabilmek ve mesleki gelişimini sürdürmek için gerekli olduğunu belirtmiştir:

Bir erkek çocuğu olarak daha kolay bir şekilde hayatta kalıyorsam, doğrudan zaten erkek olduğum için daha değerli görülüyorsam, seviliyorsam ve de onaylanıyorsam... Zaten erkeklik güvenilir bir kavrammış gibi bana aşılandığı için kendime güvenerek aslında altı boş da olsa bir güvenle doğduğum için dünyaya, bunları sorgulamadan geçebilirdim. [Psikoterapist olmasaydım] Derdim ki ben de böyleyim, yani isteyen gelsin, isteyen gelmesin, üstünü kapatabilirdim. (Hüseyin)

Katılımcılar kendi psikoterapi ve süpervizyon süreçlerinin bu sorgulamada ve toplumsal cinsiyete dair farkındalıklarının gelişmesinde özellikle etkili ve faydalı olduğunu vurgulamıştır. Bazı katılımcılar kişinin kendi psikoterapisinde erkeklik rollerine içgörülü bir şekilde eğilmesinin mümkün olduğunu ve böylelikle bir erkek olarak seans dışındaki veya odadaki ayrıcalık ve rollerini sorgulamayı öğrendiğini dile getirmiştir. Serdar bu sorgulama ve farkındalık kazanma sürecini devam eden ve aktif bir süreç olarak tanımlamıştır: *“Ben sıyrıldım ve bitti diyebileceğim bir şeyden söz etmiyorum ve sürekli bir şekilde erkeklikle ilgili konuşmanız, düşünmeniz, okumanız, izlemeniz gerekiyor. Akran süpervizyonu gerekiyor.”* Benzer şekilde Ferhat bu sorgulama ve farkındalık sonucunda geleneksel normların kendisi ve danışanları üzerindeki etkilerini daha iyi kavramaya başladığını, mesleki uygulamalarını bu sayede geliştirebildiğini açıklamıştır:

Erkek psikoterapistlere önerim mutlaka kendi erkeklik ayrıcalıklarıyla yüzleşmeleri... Türkiye’de erkekler ayrıcalıklı yetiştiriliyorlar. Anneleri, babaları, etrafları, yani birçok avantaj. Hele böyle beyaz, iyi eğitilmiş, iyi ekonomik şeyden geliyorsan farkında olmadığın birçok ayrıcalığa sahipsindir ve bu yaptığınız işe, ilişkiye yansır, yansıyabilir. Bununla yüzleşmesi çok değerli bir şey. Bunun için de kadın arkadaşlarıyla konuşmaları, feminizm hakkında, eşitlik ve gücün kullanımı, kontrol, rekabet konularında kafa yormaları çok çok önemli. Erkek terapist olmak için erkek olmak ile ilgili bir yüzleşme çok gerekli. Çünkü farkında olmadan yapıyoruz birçok eksikliği, yanlış, haksızlığı.... Mesleğini doğru düzgün yapmaya çalışan bir terapist olarak fark etmeye başladım ki cinsiyet rolleri çok belirleyici bir etki yapıyor ruhsal dünya açısından. Ben kişisel olarak erkeklik kalıplarımı hem kendi terapi sürecimde hem de süpervizyon süreçlerinde fark etmeye başladım. (Ferhat)

Yeni Bir Rol Arayışı

Katılımcılar ilk alt temada açıklanan mesleki eğitimleri, deneyimleri, kendi psikoterapileri ve süpervizyonları aracılığıyla geleneksel erkeklik normlarını sorgulayarak ve toplumsal cinsiyetin etkileri konusunda farkındalık kazanarak seans odasında yeni ve alternatif bir rol arayışı içine girdiklerini ifade etmiştir. Bu süreçte katılımcılar danışanın ihtiyaçlarını anlamayı, dinlemeyi, bu ihtiyaçlara sabırlı ve duyarlı yaklaşmayı öğrenmeye

odaklandığını, bunları yapabilmek için de aktiflik, girişkenlik, eyleme geçme ve çözüm bulma gibi erkeklikle ilişkilendirilen beklentilerden ayrılmaya çalıştığını belirtmiştir. Katılımcılara göre bu süreç sayesinde psikoterapistlik için önemli olan bekleyebilme, sakin kalabilme, dinleyebilme gibi işlevleri yerine getirebilmek mümkün olmaktadır. Örneğin Ali psikoterapist olarak geliştirmek istediği bu yeni konumu ve geleneksel erkeklikle ilişkilendirilen “aktif çözüm bulma” rolünden ayrılmak için sürekli yaptığı iç gözlemi şöyle açıklamıştır:

Terapist olarak farkında olmadan o düz tanımın içine düşmemeye çalışmak benim için önemli. Daha düz, daha çözüm odaklı, ‘ee tamam ne yapacağımı sen bana söyle’. Bu çok oluyor bana mesela, erkekliğin bence ilişkisel taraflarından birisi bu, çok çözüm odaklı...Bir erkek olarak, diğer insanlarla konuşurken buraya gitmeyip anlayan, sakinleştiren, güven veren bir erkeklik mesleki olarak istediğim bir şey. Bir taraftan belki çok çok etkilenmeyen, hemen dağılmayan ama bir taraftan da duyarsız olmayan bir erkeklik ortaya koymaya çalışıyorum. (Ali)

Benzer şekilde, Fuat geleneksel erkeklikle ilişkilendirilen “tepkisel olma, eyleme geçme,” bu şekilde güç gösterme beklentisinin farkına vararak farklı bir mesleki rol inşa etmeye çalıştığını şöyle paylaşmıştır:

Erkekten beklenen şey belki daha dik durmak, karşı durmak, karşılık vermek, güçlü olmak falansa kendi analizinizde, süpervizyonunuzda o çatışmalardan geri çekilmeyi, otomatikman tetiklenmemeyi belki öğrenmeniz gerekiyor...Bir de psikanalitik çalışma daha pasif bir şekilde beklemeyi öğreten bir çalışma, ‘erkek çocuk yapar, erkek adam yapar, halleder, tedavi eder, tamir eder,’ onları içinde tutmak gerekebiliyor, beklemek gerekebiliyor, o bağlamda belki bir çalışma gerektiriyor. (Fuat)

Katılımcılar bu yeni rol arayışları içerisinde kendilerini sorgulamaya ve gözlemlemeye sürekli devam ettiklerini, özellikle seans odasında kendi davranış ve tutumlarını izlediklerini belirtmiştir. Bu gözlemlerinde bazı katılımcılar geleneksel erkeklik normlarının bir unsuru olan otorite ve hiyerarşi konuları üzerine düşündüğünü, başkalarının sınırlarını tanıyan ve bu sınırlara saygı duyan bir tutumu benimsemeye özen gösterdiğini paylaşmıştır. Örneğin Onur yaptığı müdahalelerinin danışanlarının sınırları üzerindeki etkisiyle ilgili düşündüğünü şu şekilde açıklamıştır: “Ne kadar ileri gidip gitmeyeceğimle, ne kadar sınırları aşıyor olup olmadığım ile ilgili ya da otoritemi kötüye kullanıp kullanmadığım ile ilgili erkeklik üzerinden düşündüğüm oluyor seanslarda.”

Serdar da yeni mesleki rolünü ararken ve inşa ederken kendi müdahaleleriyle ilgili sürekli bir iç gözlem yaptığını, bu gözlemde geleneksel erkekliğin etkisini izleyerek bu etkiyi bertaraf etmeye çalıştığını şöyle ifade etmiştir:

Acaba bu yaptığımı erkek olduğum için mi yapıyorum, işte terapist olduğum için mi yapıyorum, X olduğum Y olduğum için mi yapıyorum yoksa gerçekten danışana iyi geleceği için mi yapıyorum? Bir de bu erkeklik üzerinden değerlendirmek durumunda kalabildiğimi fark ettim kendimi, özellikle kadın danışanlarla çalışırken ya da kadınlarla ilişkisi biraz daha toksik olan erkek danışanlarla çalışırken. (Serdar)

Özetle, bu ilk tema katılımcıların psikoterapistlik rolünü öğrenme süreçlerinde geleneksel erkeklik normlarıyla girdikleri müzakereyi özetlemektedir. Açıklanan iki alt temada katılımcıların geleneksel erkekliği tanımlayan otorite, güç, aktiflik, tepkisellik, çözüm odaklı olmak gibi özellikleri sorgulamayı öğrendiği, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ve ayrıcalıklarının farkındalığını kazandığı, geleneksel normlardan ayrışan bir mesleki rolü inşa etmeye çabaladığı ve içsel bir gözlem sürecine girdiği görülmektedir. Bu inşa sürecinde katılımcıların danışanlarıyla ilişkilerinde yaşadıkları toplumsal cinsiyete dayalı zorluklar bir sonraki temada ele alınmıştır.

Tema 2: Psikoterapi İlişkisindeki Zorluklar

İkinci tema, katılımcıların mesleki gelişimlerinde ve uygulamalarında, özellikle terapi ilişkisinde yaşadıkları zorlukları kapsamaktadır. Katılımcılar terapi ilişkisinde erkek ve kadın danışanlarla zaman zaman farklı zorluklar yaşadıklarını belirtmiş, bu zorlukları toplumsal cinsiyete dayalı sosyalizasyon süreçleri ve eşitsizlikler bağlamında açıklamıştır.

Duygularla Çalışma

Katılımcıların mesleki gelişimlerinde en çok vurguladığı zorlukların başında duygularla çalışmak gelmektedir. Katılımcılar danışanları ve süpervizörleriyle kurdukları ilişkilerde hem kendi duygularını ifade etmekte hem de karşıdakinin duygusunu anlamakta zaman zaman zorlandıklarını belirtmiştir. Bu zorluğu nasıl anlamlandırdıkları sorulduğunda, katılımcılar sosyalizasyon süreçlerinde öğrendikleri “güçlü ol,” “duygularını gösterme,” “ağlama” gibi söylemlerin etkilerine vurgu yapmıştır. Örneğin Ferhat korku, üzüntü gibi duyguları ifade etmenin geleneksel erkeklik tanımının dışında kaldığını dile getirmiştir: “[Erkekler için normları kastederek] Duygularını söylemek, korktuklarını, üzüldüklerini, zorlandıklarını söylemek gibi bir pratikleri yok.” Bülent ise bu duyguların bir zayıflık gibi görüldüğünü, bu algının süpervizyonda bir zorluk yaratabildiğini ifade etmiştir: “Bir kadının karşısında erkeğin, işte bir hoca ya da süpervizörün karşısında, gene belki zayıflık göstergesi diyelim duyguları anlatmak, konuşmak, o da zorluk.” Çoğu katılımcı, duygular üzerine kişisel ve mesleki olarak düşündüğünü, yaşadığı kısıtlamaların farkına vardığını, duyguları tanıma ve ifade etme becerilerini geliştirmeye ve kendi duygularını psikoterapide danışanı, aktarım ve

karşı aktarım etkileşimini anlamak için bir araç olarak kullanmayı öğrenmeye çabaladığını belirtmiştir.

Katılımcılar, erkek danışanlarının da duygularını seans sırasında ifade etme konusunda zorlandığını, duygu göstermeyi zayıflık olarak değerlendirebildiğini ve özellikle erkek psikoterapist karşısında direnç gösterebildiğini anlatmıştır. Bülent bu direnci şu sözlerle özetlemiştir: “Erkek hastalarla çalışırken mesele duygularını açmak, onlara ulaşmak ve erkek olmaları nedeniyle paylaşmaktan çekindikleri konuları konuşabilmek oluyor.” Bülent erkek danışanlarıyla çalışırken, özellikle de iki erkek arasında kurulan bir ilişkisel alan olduğu için, psikoterapide duyguları anlamak ve ifade etmek konusunda yaşadığı ve gözlemlediği zorlukları şu şekilde açıklamıştır:

Bir zorunluluk yok, illa böyle herkes hızlı bir şekilde duygularını çıkarmalı, bunlar yaşanmalı, terapi bunun üzerinden gitmeli gibi bir zorunluluk yok ama o noktada sanki biraz bocalama, bir zorlanma oluyor...Karşımda erkek bir danışan olduğunda onlar biraz daha gurur yapıyorlar, biraz daha zorlanıyorlar o duyguları açıklamada. Toplumsal cinsiyet rollerinin galiba en temelde sıkıntı yarattığı nokta duygularla alakalı, onları ifade etme, dile getirme, başka bir erkeğin karşısında dile getirme. Belki de benim için de zordur. Başka bir erkek karşısında duyguları ifade etmek, açıklamak bir zayıflık gibi gözüktüyor. Bu algıyı yıkmak zor. (Bülent)

Benzer şekilde, Onur duygulardan mesafe almanın erkek danışanlarda daha sık gözlemlediği bir zorluk olduğunu, kendisinin de bu konuda danışanla özdeşim kurduğu durumlarda psikoterapi ilişkisinin gelişmesinde bir engel oluşabildiğini şöyle ifade etmiştir:

Erkek danışanlar duygularından daha kopuk olduklarında daha sıkıcı oluyor seanslar. O sıkılmak seansın parçası ama öyle rasyonalizasyon, katı savunmalarla karşılaştığımda, kadınlara nazaran, kadınlar da öyle olabilir tabi, erkeklerle daha çok oluyor sanki, onu hissederim...Çünkü o belki ortaklaştığınız bir direnç oluyor, bir savunma oluyor. Duyguları, duygularla ilişkideki kopukluk, inkâr, oradaki soğukluk benim de belki ortaklaşabildiğim bir şey olduğu için onun dışına çıkmak zor olabiliyor. (Onur)

Serdar da bazı danışanların kendisinden otorite olmak, tepkisiz olmak, duyarsız ve sert davranmak gibi katı ve sabit beklentileri olabildiğini, şefkatli ve duygusal yakınlık kurabilen bir erkek psikoterapist olarak kabul görmenin baskın kalıp yargılar nedeniyle zor olduğunu açıklamıştır:

O toplumsal cinsiyet değerlerini yansıtan bir erkek danışanla çalışıyorsanız, ilişkisellik ayrıca bir çaba gerektiriyor bazen. Sizin şefkatli yaklaşıyor olmanızı kabul etmesi biraz daha fazla zaman alabiliyor bazı insanlarla ama bunu genellemek çok uygun olmayabilir...Çocukluğunda yaşanmış bir travmaya siz şefkatli bir yüz ifadesiyle yaklaştığınızda, yani üzüldüğünüzü

gösterdiğinizde afallayabiliyor bazen karşınızdaki kişi. Sizin daha böyle otorite pozisyonunda durmanız, birazcık daha o karizmatik, her şeyi zaten bilen, gören, hiçbir şeyden etkilenmiyor pozisyonunda olmanızı bekliyor belki de. (Serdar)

Güven İlişkisi Kurma

Erkek danışanlardan farklı olarak, özellikle kadınlarla çalışırken katılımcılar mesleki deneyimlerinde karşılaştıkları en önemli zorluklardan birinin güven inşa etme süreci olduğunu belirtmiştir. İlk alt temada açıklanan duygularla çalışma konusuna benzer olarak, katılımcılar bu zorluğu da geleneksel erkekliğin gölgesinde çalışıyor olmakla açıklamış ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği ekseninde değerlendirmiştir. Ali bu zorluğu şöyle özetlemiştir: “Erkek terapist olarak oradaki kadının karşısında daha hiçbir şey yapmadan, sırf erkek olmaktan dolayı bir tehdit olma ihtimalim olabiliyor.” Bunun nedeni olarak, çoğu katılımcı saldırganlık, şiddet ve taciz gibi sorunları doğuran erkeklik normlarını belirtmiş ve bu normların kadın danışanlarla güven ilişkisini zedeleyen bir bağlam oluşturduğuna dikkat çekmiştir. Örneğin Arda bu bağlam içinde çalışmanın psikoterapi ilişkisindeki açıklığı, iş birliğini, ittifakı özellikle kadın danışanlarla nasıl sekteye uğratabildiğini şu şekilde özetlemiştir:

Süreç içerisinde belki açılması gereken kişi açılmıyor çünkü ben toksik erkekliği temsil ediyorum onun için, karşısındaki bir erkek olarak. Ben kendimi ne kadar terbiye edersem edeyim, böyle sancılı bir süreçten geçiliyor. Bazen bence insanlar bu yüzden de drop oluyorlar. Bazen terapiye yıllarca gelip bazı konuları hiç konuşmuyorlar. (Arda)

Benzer şekilde, Demir de kendi içsel dönüşüm çabasına rağmen “kaba,” “sert” bir psikoterapist olarak algılanabildiğini, psikoterapide bu kalıpların dışına çıkarak bir güven ilişkisi inşa etmenin bazı durumlarda mümkün olamadığını şöyle ifade etmiştir:

Olumsuz aktarım süreçleri oluyor, ‘beni çok üzdün, çok kırdın, sen nasıl insansın,’ bunlar genellikle erkek olmamla da ilgili, ‘kabasın, sertsin’...Bunlar böyle erkekliğe yönelik şeylermiş gibi gösteriyor kendini. ‘Erkek olduğun için sertsin, anlamıyorsun, duygulardan haberin yok, duygularımı anlayamıyorsun’ gibi şeyler. (Demir)

Fuat kadına yönelik şiddet olaylarının ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamının kadın danışanlarla güven ilişkisini zedeleyebildiğini ifade etmiştir. Fuat aynı zamanda araştırmanın yapıldığı dönemde bir psikoterapistin gerçekleştirdiği cinsel taciz vakasına ilişkin medyada yer alan dava sürecinin de kadın danışanların psikoterapi ilişkisindeki temel güvenlik duygusunu sarstığını, erkek psikoterapistlere yönelik bir önyargının oluştuğunu açıklamıştır:

Türkiye’de bu kadın cinayetleri, erkeğin saldırganlığı her gün gündem olan bir şey...Bir de psikoterapi gibi korunaklı bir çerçevede tekrar edince, o erkeğin saldırganlığı, tacizkarlığı, sınır aşımı varsayımları çok kolay çok hızlıca canlandı insanlar için. Çok zorlayıcı oldu. Bir erkeğin saldırgan, tacizkar, o pozisyona koyulması ve bunlarla doldurulması çok kolay ve bunlarla ilgili o içsel çalışmanın da çok sağlam olması gerekiyor. (Fuat)

Arda, Demir ve Fuat’ın yukarıda altını çizdiği bağlamın bir sonucu olarak, katılımcılar mesleki deneyimlerinde danışanların kendileriyle aynı atanan cinsiyete sahip psikoterapistleri tercih etme eğilimine sahip olduğunu belirtmiştir. Genelleme yapmasalar da bazı kadın danışanların bir erkek psikoterapist tarafından anlaşılamayacağını düşündüğünü, yargılanma endişesi nedeniyle özellikle cinsellik ve arzular gibi konuları dile getirmekten çekindiğini ifade etmiştir. Katılımcılar toplumsal cinsiyete dayalı bu zorlukların bazı kadın danışanlarla yıllarca sürdüğünü, bazı danışanlarla ise hızlı bir şekilde dile getirilip aşılabildiğini de vurgulamıştır. Bu süreçte katılımcılar, sözel ve sözlü olmayan iletişim yollarıyla seansta güvenli bir alan kurma ve bu alanı koruma çabalarını açıklamıştır. Çoğu katılımcı güven ilişkisi kurmanın zorlu doğasından, danışanlarının kendi hızlarında ilerlemesi için sabırla bekledikleri anlardan, zaman zaman da bu konuyu doğrudan konuşmak için destek olmaya çalıştıklarından söz etmiştir. Örneğin Fuat cinselliğin kadın danışanlar için dile dökülmesi zor bir konu olduğunu gözlemlediğini ve bunu rahat ve güvenli bir şekilde konuşabilmek için farklı tutumlar benimseyebildiğini şöyle anlatmıştır:

Özellikle belirli noktalarda, cinsellikle ilgili meseleleri anlatırken, yargılanmak eleştirilmek gibi konuları gündeme getirebiliyorlar. Beni yargılar mısınız, eleştirir misiniz falan diye ya da işte biraz mahcubiyet...Kadınlarda bu biraz daha olabiliyor... Böyle dirençler olabiliyor...Cinsellikle ilgili meseleler olduğunda, beklemek gerekiyor. Ama bir yerde bazen de şey diyorum ‘hadi artık bunları aşalım da, esas konuyu çalışalım.’ (Fuat)

Cinsel Taciz ile Suçlanma Korkusu

Birçok katılımcı, mesleki deneyimlerinde sınır ihlalleri ve cinsel tacizle suçlanma korkusu duyduğunu, kadın meslektaşlarına göre bu konuda kendilerini daha savunmasız hissettiklerini ifade etmiştir. Ali bu duygusunu şu şekilde dile getirmiştir: “Bir erkek terapist olmak bir kadına göre çok daha kırılmalı bir pozisyon. Mesela, ben bir erkek danışan olarak ‘bir kadın terapist beni taciz etti’ desem ne kadar kale alınacağım?” Katılımcılar suçlanma korkularını açıklarken psikotik ya da sınır durumlar gibi gerçekliği çarpıtma riski taşıyan danışan gruplarına odaklanmış, haksız bir itham ya da ifşa ile karşılaşmaktan duydukları tedirginliği açıklamıştır. Ferhat psikoterapi çerçevesine ve etik kurallara uyum gösterse de cinsel taciz ile suçlanma ve ifşa korkusu duyduğunu şöyle ifade etmiştir: “En çok korktuğum

şeylerden bir tanesi cinsel taciz ile suçlanma...Çünkü psikotik ataklar, durumlar vesaire bununla ilgili. Bir de Türkiye’de işte ifşa süreci var...O sınırlara oldukça özen gösteriyorum, dikkat etmeye çalışıyorum ama gerçekten korktuğum bir şey."

Benzer şekilde Arda, cinsel taciz ifşalarının seans odasında yarattığı tedirginliği ifade etmiştir:

Son zamanlardaki internetteki erkek ifşalama kültürü tedirginlik uyandırıcı. Dönemsel bir şey olduğunu düşünüyorum bunun. Belli bir tip danışanla çalışırken ben kaygılanıyorum çünkü odada bir üçüncü yok. Bilmiyorum yani, yanlış bir şey diyebilirim...İnsan kendinden de çok emin olmamalı bence. Ama hani söylenen bir şeyin bir şahıs tarafından alınıp belki biraz çarpıtılıp ikinci gün sosyal medyada bir ifşaya dönüşmesi, bu bence tedirginlik verici, korkutucu bir şey. Belki böyle olması gerekiyor bir süre, böyle bir dönemin içinden geçilecek ama iki kişinin bir odada bir üçüncü olmadan kaldığı durumlar bunlar, psikoterapi durumları. Birçok zorluk var yani. Belki terapistler olarak bir şekilde yeniden düşünmek gerekiyor. (Arda)

Bu tedirginlikleri deneyimleyen katılımcılar, sınır ihlalleri ve tacizle suçlanma ihtimalinin yarattığı korku ve endişeye karşı çözüm bulmaya çalıştıklarını ve bu amaçla seans odasında ve dışında psikoterapi çerçevesini ve sınırlarını açık bir şekilde belirleyip mesleki çalışmalarını sürdürdüğünü anlatmıştır. Bazı katılımcılar psikoterapide sınırları koruyabilmek için yaşça küçük olan bir danışana "siz" diye hitap etmek, onam alarak seansı kaydetmek, kendi davranışlarını sürekli gözlemlemek ve kendini sorgulamak gibi önlemler aldığını söylemiştir. Ali aldığı önlemlerin bazılarını şöyle açıklamıştır:

Ben kalkıp da birilerine bu tarz bir girişimde bulunacağımı düşünmüyorum ama bir taraftan da 'ben iyiyim, sadece bunu kötü insanlar yapar,' acayip saçma sapan bir düşünce. Belli durumlarda hemen hemen herkes her şeyi yapabilir diye düşünüyorum. Ben benzer bir duruma düşmemek için, benzer bir hatayı yapmamak için nasıl davranabilirim, ne yapabilirim, böyle bir derdim var...Bu iktidar insanı nasıl zehirleyebilir, ben böyle bir iktidarda olsam ne yaparım? Etik ihlalleri insanlar belli bir noktaya geldiği zaman yapma ihtimali de baya fazla çünkü artık kendileri otorite ve belirleyici gibi olabiliyor. Ben kendimi böyle büyüklenmeci bir şeye düşmeden nasıl yakalayabilirim? Duygusal açlık yaşarsın, boşluk yaşarsın, hayatında tatmin olmayan fantezilerin vardır, başka duygusal ihtiyaçların vardır...Hiç bana olmaz falan diye düşünmüyorum, sadece ben ne yaparsam, nasıl kendime dikkat edersem böyle bir şeyin içine düşmem diye düşünüyorum. (Ali)

Aktif bir çözüm arayışının ve önlem almanın aksine, bazı katılımcılar suçlanma korkusu üzerine düşünmekten kaçındığını belirtmiş, bazıları ise bu konunun daha fazla tartışılmasına ihtiyaç olduğunu ifade etmiştir. Serdar bu konuların kendisini kaygılandırıldığını

ve bu nedenle mesleği bırakmayı bile düşündüğünü şu şekilde açıklamıştır: “Hatta özellikle bu sebeplerden çok çok soğuduğum zamanlar olmuştu. Ya niye böyle bir riski alıyoruz ki biz, yaşamımızda neden böyle bir strese ihtiyaç duyuyoruz ki, ne gerek var dediğim olmuştur.”

Özetle ikinci tema, katılımcıların mesleki deneyimlerinde farklı danışan gruplarıyla yaşadıkları toplumsal cinsiyete dayalı zorlukları özetlemektedir. Açıklanan üç alt temada katılımcıların özellikle erkek danışanlarla duygularla çalışmada, kadın danışanlarla güven ilişkisi kurmada yaşadığı zorluklar, cinsel taciz ile suçlanma korkusu ve tedirginliği ön plandadır. Bu zorlukların kadına yönelik şiddet ve cinsel taciz olaylarının yarattığı eşitsizlik bağlamı, geleneksel erkeklik sosyalizasyonu ve baskın kalıp yargılarla ilgili olduğu görülmektedir. Katılımcılar bu zorluklarla baş etmek için bir çözüm bulmaya çalışsa da psikoterapist olmanın kişisel ve sosyal yaşamlarında yarattığı çatışma ve gerilimler, bu nedenle yaşadıkları şüpheler sonraki temada ele alınmıştır.

Tema 3: Meslekten Kaynaklı Gerilim ve Şüpheler

Üçüncü tema, katılımcıların psikoterapistliği bir meslek olarak benimsemek ve icra etmekten kaynaklı yaşadığı tereddütleri, şüphe ve güvensizlikleri özetlemekte, ilk temada açıklanan yeni rol arayışları nedeniyle kişisel ve sosyal yaşamlarında yaşadıkları içsel çatışmaları ve sorgulamaları ele almaktadır. Katılımcılar bu deneyimlerini açıklarken Türkiye’deki bağlamın özelliklerine vurgu yapmış, toplumsal cinsiyete dayalı kalıp yargılar, baskın erkeklik normları, meslek yasasının olmaması gibi koşullar nedeniyle yaşadıkları tedirginlik, yetersizlik, “arada kalmışlık” ve endişe duygularından söz etmiştir.

Arada Kalmış Hissetme

Katılımcılar, mesleki kimlikleri ile kişisel ve sosyal yaşamlarında karşılaştıkları toplumsal cinsiyete dayalı beklentiler arasında bir gerilim ve uyumsuzluk yaşadığını paylaşmıştır. Bazı katılımcılar geleneksel erkeklik normlarını sorgulayarak geliştirmeye çabaladıkları işbirlikçi, dinleyen, sınırları koruyan mesleki tutumun kişisel ve sosyal yaşamda her zaman olumlu karşılanmadığını, otoriter olma gibi toplumsal beklentiler ile mesleki rolleri arasında kaldıklarını ifade etmiştir. Katılımcılar bu “arada kalma” durumunun neden olduğu yetersizlik duygusunu, geleneksel erkeklik normlarına uymamaktan kaynaklanan kaygıyı dile getirmiş, toplumsal öğretilerle uzlaşmanın kolay olmadığını belirtmiştir. Örneğin Arda geleneksel erkeklik normlarıyla kendisini karşılaştırdığında kendini yetersiz gördüğünü, sosyal yaşamda bu normlara dayalı beklentilerin hala baskın olduğunu ifade etmiştir:

Yeterince agresif olamamak, kadınlarla ilişkide yeterince belki avcı olamamak, yeterince dik olamamak gibi şeyler. Buradaki erkekliğin benim gördüğüm halleri böyle hep. Güç, yüksek ses, iktidar. Bunlar açısından düşündüğümde hep kendimi eksik görmek, yetersiz görmek ve bundan [psikoterapist olmaktan] dolayı da sıkıntı yaşamak. Sıkıntı yaşadım, içsel bir sıkıntı ama daha çok...Daha geride duran, daha pasif, daha sınırlarını bilen, sınırları koruyan, sınırlara saygı duyan bir erkek olmak zor bir şey bence. Çünkü dışarıda bunun tam tersi bekleniyor. Erkeğin hani daha agresif olması, daha sınır tanımaz olması falan bekleniyor, bence öyle bir norm var. (Arda)

Arda'ya benzer şekilde, Serdar da psikoterapist olarak yeni bir rol arayışı olduğunu ifade etse de sokakta bir kavgaya tanık olsa “*bir kadını koruma sorumluluğu duyacağımı*,” “*bir kavgada kendini kanıtlama*” baskısı hissedeceğini belirtmiş, bunun “doğru” bir şey olup olmadığından ise emin olmadığını söyleyerek “arada kalmışlık” duygusunu aktarmıştır.

Erkeklikle ilgili geleneksel anlayışın bazı meslektaşlar ve akranlarla kurulan ilişkilerde de bir gerilim ve uyuşmazlık yarattığını açıklayan katılımcılar olmuştur. Meslektaşlarının heteronormatif ve cinsiyetçi davranış ve söylemlerine tanık olan katılımcılar, bu kalıp yargıların tartışılmasının mesleki gelişim için önemine de vurgu yapmıştır. Ferhat teorik bilgi ve uygulama adımlarını içeren mesleki bir eğitimde bir meslektaşının yaptığı yorum karşısındaki içsel gerilimini şöyle paylaşmıştır: “Hocam siz bizi eşcinsel yapmayacaksınız değil mi?’ demişti...Psikoterapi tabi daha özel bir alan, işin daha abc’sinde koşulsuz kabul ve dinleme olduğu için orada bunu söyleyemeyebiliyor ama o fikrinden kurtulmadığı zaman, pratiğinde, toplantılarda bu ortaya çıkıyor.”

Yetersiz Hissetme

Katılımcıların meslekleriyle ilgili şüphe duymasına neden olan önemli bir zorluğun maddi sorunlar ve ekonomik istikrarla ilgili konular olduğu ifade edilmiştir. Bazı katılımcılar, toplumda erkeklerden maddi güce sahip olma ve aileyi geçindirme rolünün beklendiğini, bu beklentilerden de etkilendiklerini dile getirmiştir. Çoğu katılımcı, psikoterapist olarak mesleki gelişimin gerektirdiği psikolojik ve maddi yatırım ile mesleğin ekonomik getirisi arasındaki uyuşmazlığın altını çizmiş, farklı mesleklerin avantajlarını sorguladığını ve akranlarıyla kendini kıyasladığını anlatmıştır. Maddi kaygıların artmasına neden olan unsurlardan birinin Türkiye’de meslek yasası olmaması nedeniyle yeterli niteliğe sahip olmayan kişilerin alanda çalışması ve rekabet ortamının yaratılması olduğu dile getirilmiştir. Katılımcılar, maddi ve bağlamsal konuların kendi terapilerinde olduğu kadar süpervizyonda da ele alınması gerektiğine vurgu yapmıştır. Örneğin Ali geleneksel erkeklikle ilişkilendirilen maddi güç ve

statüye psikoterapistlik mesleğiyle erişmenin zor olduğunu, bunun da zaman zaman “farklı bir meslek seçseydim” gibi ihtimalleri düşündürdüğünü anlatmıştır:

Bazen bunu düşünüyorum, bir erkek olarak acaba daha para getirecek, daha statü getirebilecek bir şeyin içine girse miydim diye. Bence toplumsal tarafın böyle bir şeyi var çünkü hani ekmek getiren olarak, birincil para kazanacak olan, en azından benim yetiştiğim kültürde ya da genel Türkiye’deki şey, çok açıktan açığa konuşmasak da öyle bir yük hissediyorum. Ailesine konfor sunması gereken, çalışması gereken kişi...Ben böyle uzun bir uzmanlaşma süreci gerektiren ve bu kadar efora nispeten bu kadar gelir getiren bir şeye gireceğime daha farklı bir yola girseydim şu an muhtemelen çok daha farklı bir pozisyonda olacaktım, yöneticilik anlamında falan. (Ali)

Benzer şekilde Fuat, psikoterapistliğin statü ve maddi kazanç anlamındaki getirisinin sınırlı olduğuna, bundan kaynaklı gerilimlerin, sorgulamaların ve hayal kırıklıklarının anlaşılması gerektiğine vurgu yapmıştır:

Belki maddi meseleler bile bununla ilgili, erkeklikle ilgili. Bu yatırımı daha agresif bir alana yapsaydım daha çok ödülüm olurdu, daha çok güçlü olurum. Mesleğin getirileri iyi güzel ama daha para yok, daha somut şeylere adını koyma yok gibi. Bunları belki çalışmak gerekiyor yani analizde, süpervizyonda da...Bu kadar emek verdikten, yatırım yaptıktan sonra keşke tüm terapistler finansal anlamda daha güvende hissedebilseydi. (Fuat)

Özetle, üçüncü tema katılımcıların mesleklerinden kaynaklı kişisel ve sosyal yaşamlarında deneyimlediği gerilimlere, şüphelere ve sorgulamalara işaret etmektedir. Bunların büyük ölçüde toplumsal cinsiyete dayalı görünür veya örtük beklentilerin baskınlığından kaynaklandığı görülmektedir. Açıklanan iki alt temada katılımcıların kişisel, sosyal ve mesleki yaşamlarında özellikle otorite ve güç sahibi olma, statü ve maddi kazanç elde etme konularındaki normlara uyma baskısı duyduğu, uymadığında ise arada kalmış ve yetersiz hissettiği ve seçimlerinden şüphe ettiği durumlar öne çıkmaktadır.

Tartışma

Bu çalışma, kültürel yetkinlikler ve toplumsal cinsiyet perspektifinden erkek psikoterapistlerin mesleki deneyimlerini ve gelişimlerini anlamayı hedeflemiştir. Bu amaçla 11 katılımcıyla bireysel görüşmeler yürütülmüş, geleneksel erkeklik normlarının ve Türkiye bağlamının erkek psikoterapistlerin mesleki deneyimlerini nasıl şekillendirdiği incelenmiştir. “Psikoterapistlik ve erkeklik rollerini dönüştürme” olarak isimlendirilen ilk tema, önceki çalışmalara benzer şekilde (McPartlan, 2019; Sbaratta ve diğerleri, 2015), toplumsal cinsiyet rolleri ve erkeklik tanımlarının mesleki rolü icra ederken değiştiğini göstermektedir. Katılımcılar, psikoterapist olma süreçlerinde geleneksel erkekliği sorgulayarak toplumsal

cinsiyet eşitliğiyle ilgili farkındalık kazandıklarından ve yeni bir rol inşa etme çabası gösterdiklerinden söz etmiştir. Bu sorgulamanın ve çabanın kültürel yetkinliklerin bir unsuru olan kültürel konulara dair farkındalığı (Watkins ve diğerleri, 2019) arttırdığı dikkat çekmektedir. Bu süreçte katılımcıların geleneksel erkeklikle ilgili en çok mesafe almaya çalıştığı özelliklerden birinin hiyerarşik otorite figürü ve aktif karar alıcı rolü olduğu görülmektedir. Katılımcılar mesleki gelişimlerinde sabırla bekleme, sınırları koruma, hızlıca tavsiye vermeme, eyleme geçmeme gibi rolleri öğrenirken bunlarla çatışan ve Türkiye’de geleneksel erkekliğin yaygın bir biçimi olan mesafeli otorite figürü rolünden (Bolak Boratav ve diğerleri, 2014; Sunar ve Fişek, 2005) uzaklaşmaya çalıştığını ifade etmiştir.

Geleneksel erkeklik normları ve psikoterapistlik rolü arasındaki gerilimi artıran bir diğer alanın ise duygularla çalışma olduğu görülmektedir. “Psikoterapi ilişkisindeki zorluklar” olarak isimlendirilen ikinci tema, katılımcıların psikoterapist olarak inşa etmeye çalıştığı yeni rol içinde duygularla çalışma konusunda zorluk yaşayabildiğini, duygularını anlama ve ifade etme becerilerini geliştirmek için çalıştığını göstermektedir. Önceki araştırmalar da benzer şekilde hem erkek psikoterapistlerin hem de erkek danışanların duygusal deneyimleri ifade etme konusunda zorlanabildiğini bildirmiştir (Burkhalter ve Eagle, 2015; McPartlan, 2019; Siedler ve diğerleri, 2019). Alan yazında, bunun olası nedeni olarak erkekler için geleneksel sosyalizasyon süreçlerinde duygularını göstermenin zayıflık ifadesi olarak değerlendirilmesi işaret edilmektedir (Wester ve Vogel, 2002). Benzer bir görüşü bu çalışmadaki katılımcılar da zaman zaman dile getirmiştir. Türkiye bağlamında da geleneksel erkekliğin inşasında duygusal mesafe hiyerarşik otoritenin bir parçası olarak tanımlanmaktadır (Bolak Boratav ve diğerleri, 2014; Sunar ve Fişek, 2005). Özellikle de erkekler arasındaki duygusal yakınlığın heteronormatif kültürel kodlarla sınırlandırılması, bu yakınlığın “kadınlara özgü” bir özellik olarak görülmesi de bu çalışmadaki katılımcıların erkek danışanlarıyla yaşadığı zorluklarda toplumsal bağlamın etkilerine işaret etmektedir.

Katılımcıların güç, otorite ve duygular konularındaki deneyimleri dikkate alındığında, psikoterapistlik ve klinik psikoloji eğitiminin, toplumsal cinsiyete ilişkin yeniden bir sosyalizasyon (*resocialization*) sürecini içerdiği söylenebilir. Bu sosyalizasyon sürecinde katılımcıların yeni rol arayışları hem mesleki hem de toplumsal bağlamdaki değişimlerle ilgili gibi görünmektedir. Mesleki olarak psikoterapi eğitiminde danışanlarla eşitlikçi bir zeminde buluşabilmek, işbirlikçi bir tutum benimsemek, ilişkisel ve duygusal beceriler geliştirmek terapötik ilişkinin en önemli unsurları arasındadır (Orlinsky ve diğerleri, 1999). Türkiye’nin toplumsal bağlamında ise geleneksel erkeklik normlarının değiştiği, özellikle eğitilmiş ve yüksek sosyoekonomik seviyeden erkeklerin ilişkilerinde eşitliğe, güç paylaşımına, açık duygusal iletişime daha fazla önem verdiği görülmektedir (Bolak Boratav ve diğerleri, 2014).

Bu bakımdan, katılımcıların psikoterapistliği icra ederek toplumsal cinsiyete dayalı rollerinde ve güç ilişkilerindeki konumlarında bir değişim yaşadığı görülmekte, duygusal olarak mesafeli bir otorite figürü rolünden eşitlikçi ve duygusal iletişime açık bir tutuma doğru bir hareket dikkat çekmektedir.

Bu yeniden sosyalizasyon ve değişim sürecinde katılımcılar yaşadıkları gerilim ve çatışmaların çözülmesinde, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine dair farkındalıklarının artmasında, önceki araştırmaların işaret ettiği gibi, kendi psikoterapileri ve süpervizyon süreçlerinin katkılarını vurgulamıştır (Bilican ve Soygüt, 2015; Cruikshanks ve Burns, 2017; Kuru ve diğerleri, 2016; Rønnestad ve Skovholt, 2003). Buna ek olarak, katılımcıların toplumsal cinsiyetin seans odası içindeki etkilerinin farkına varma ve geleneksel erkeklik, feminizm gibi konularda bilgi edinme adımlarını çeşitli danışanlarla çalışarak ve alanda doğrudan deneyim kazanarak atabildiği dikkat çekmektedir. Buna karşın, eğitim ve yüksek lisans programlarının katkılarını anlatımlarında neredeyse hiç gündeme gelmemiştir. Bu, Türkiye bağlamında toplumsal cinsiyet ve erkeklik konularının ruh sağlığı alanında yeterli ölçüde ele alınmadığına dikkat çeken araştırmalarla (Yılmaz ve diğerleri, 2023) uyumlu olup bu konudaki eğitim ihtiyacına ve program müfredatlarının bu çerçevede değerlendirilerek güncellenmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu ihtiyaç, katılımcıların dikkat çektiği, meslektaşlar arası heteronormatif ve cinsiyetçi söylemlerde de görünür olmaktadır. Ruh sağlığı alanındaki eğitim programlarında bu tür söylemlerin sorgulanması kültürel yetkinliğin, kapsayıcı ve etik uygulamaların yaygınlaşması için önemli görünmektedir.

Katılımcılar mesleki rollerini inşa etmede bireysel çabalarından söz etmiş olsa da, bulgular toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamının seans odası içindeki deneyimleri etkileyebildiğini göstermektedir. Katılımcılar, özellikle kadın danışanlarla güven ilişkisi kurmak konusunda zorluklarla karşılaşabildiğini, bu zorlukların farkında olarak güven tesis etmek için çabaladığını ifade etmiştir. Katılımcılar erkeklikle ilgili baskın geleneksel kalıp yargılar nedeniyle duyarsız, sert ve tehditkâr bir figür olarak algılandıklarına vurgu yapmışlardır. Önceki araştırmalarda da danışanların birlikte çalışacakları ruh sağlığı uzmanının kendisiyle aynı cinsiyete, ırka, etnik kökene ya da sosyal sınıfa ait olmasını tercih edip etmediği, bu tercihlerin terapötik iş birliği ve psikoterapinin sonuçları üzerindeki etkisi araştırılan konular olmuştur (Lee ve diğerleri, 2021; Liddon ve diğerleri, 2018). Bazı araştırmalar kadınların daha çok kadın psikoterapistlerle çalışmayı tercih ettiğini, erkeklerin ise belirli bir tercihinin olmadığını (Liddon ve diğerleri, 2018), kadın danışan-kadın psikoterapist çiftlerinde terapötik iş birliğinin daha yüksek olduğunu (Staczan ve diğerleri, 2017) bildirmiştir. Diğer yandan bu tercihlerin kültürel bağlama göre değişebileceğine işaret eden araştırmalar da bulunmaktadır. Örneğin Ilagan ve Heatherington (2022) Asyalı

Amerikalı erkeklerin beyaz Amerikalı erkeklere göre kendi cinsiyetlerinden bir psikoterapist ile çalışmayı daha fazla tercih ettiğini bildirmiş, bu farkı ise erkeklik normlarının baskısı ve destek aramayı kadınlıkla ilişkilendiren anlayışın yaygınlığı ile açıklamıştır. Türkiye bağlamında ise toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ayrımların katı bir biçimde tanımlanmış olması, ikili (*binary*) cinsiyet sistemi ve namus kültürü içinde kadın ve erkekler arasındaki sosyal ilişkilerin sınırlanması ve düzenlenmesi (Sunar ve Fişek, 2005) katılımcıların kadın danışanlarla yaşadıkları zorlukları açıklayan etkiler olabilir.

Alan yazında yalnızca psikoterapist ve danışanın cinsiyetine ya da diğer özelliklerine odaklanmanın yetersiz olduğuna, bu özelliklerin ötesinde psikoterapistlerin yetkinlikleri, danışanla kurdukları ilişkinin niteliği, farklı değerlere ve kültürel arka planlara dair tutumu gibi süreç odaklı etmenlerin daha önemli olduğuna da vurgu yapılmaktadır (Lee ve diğerleri, 2021; Staczan ve diğerleri, 2017). Bu tutumların ve terapötik ittifakı olumlu yönde etkileyen süreçlerin gelişmesi de kültürel yetkinliklere ve çokkültürlülük yaklaşımının benimsenmesine bağlıdır. Konuyla ilgili derleme çalışmaları, psikoterapistin çokkültürlülük yaklaşımı ile terapötik ittifakın güçlenmesi, danışanların belirtilerinde iyileşme görülmesi, terapiden memnuniyet ve doyumun artması arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir (Mahon, 2024; Tao ve diğerleri, 2015). Bu çalışmada da katılımcılar mesleki deneyimlerinde hem kadın hem erkek danışanlarla karşılaştıkları kültürel sınırlar ve yaygın kalıp yargıların üstesinden gelerek güvenli bir terapötik ilişki tesis etme çabası gösterdiğini belirtmiştir. Bu çabanın etkileri bu çalışma kapsamında değerlendirilmemiş olsa da, bu deneyimler katılımcıların kültürel yetkinliklerinin gelişiminin bir parçası olarak farklı kültürel arka planlardan danışanlara uygun müdahaleler geliştirme uğraşlarını (Watkins ve diğerleri, 2019) göstermektedir.

Katılımcıların mesleki deneyimlerinde, özellikle kadın danışanlarıyla karşılaştıkları zorluklar Türkiye’de kadına yönelik şiddet bağlamı ve cinsel taciz ifşalarıyla da ilgilidir. Katılımcılar, bu toplumsal bağlam içinde kadınlarla çalışırken özellikle cinsel tacizle suçlanmaktan korku duyduklarını ve bu korkunun mesleki kimliklerini önemli ölçüde etkilediğini ifade etmiştir. Bu korku karşısında bazı katılımcıların kendilerini aktif olarak gözlemleme, psikoterapinin çerçevesini ve sınırlarını koruma gibi önlemler aldığı, bazılarının ise konuyu düşünmekten tamamen uzak durmaya çalıştığı görülmüştür. Katılımcıların anlatımlarında görülen bu suçlanma vurgusunun bir nedeni, cinsel taciz ve şiddetle ilgili bilgi ve farkındalık düzeylerinin düşüklüğü olabilir. Psikoterapi bağlamında cinsel taciz vakalarını araştıran çalışmalar orta yaşlı erkek ruh sağlığı çalışanlarının fail olma riskinin yüksek olduğunu, sınır ihlallerinin mesleki izolasyon, mesleki yetkinliklerin gelişmemesi, iş yaşamı dışında duygusal yakınlık içeren ilişkilerin olmaması, yalnızlık, otorite konumuna ilişkin büyülenmeci bir tutum, şiddet ya da ihmal geçmişi, kişisel yaşamdaki zorluk ya da krizler gibi

etmenlerle ilişkili olduğunu göstermektedir (Barnett, 2014; Hemphill ve diğerleri, 2021; Martin ve Beaulieu, 2023). Ek olarak, cinsel saldırı bildirimlerinin %10'undan azı asılsızdır. Ancak, cinsel tacizin abartılan bir sorun olduğu ve cinsel şiddetle ilgili asılsız bildirimlerin yaygın olduğuna dair yanlış inanışlar, gerçek istatistiklerin ötesinde bir korkuya yol açmaktadır (Weiser, 2017). Bu çerçevede, katılımcıların anlatımlarında gerçekliği çarpıtma riski olan danışanlara hızlıca vurgu yapması düşündürücüdür. Cinsel taciz ve şiddet söz konusu olduğunda kadınların “psikopatolojileri”, “duygusal dengesizlikleri”, “ruh sağlığı sorunları” gibi medikal ve cinsiyetçi söylemler öne çıkarılarak beyanlarının güvenilirliği sorgulanabilmekte, bu da toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştirmektedir (Weiser, 2017). Bu nedenle, terapist-danışan ilişkisindeki cinsel sınır ihlalleri ele alınırken bu yaygın söylemleri eleştirebilmek ve bu sorunu toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri bağlamında, gerçekçi verilere dayanarak anlamlandırabilmek önemli görünmektedir.

Katılımcıların anlatımında gündeme gelen tacizle suçlanma korkusunun bir diğer nedeni ise araştırmanın yürütüldüğü dönemde medyada yer bulan ve mesleki topluluklarda tartışılan, erkek bir psikoterapist tarafından gerçekleştirilen bir cinsel taciz vakası olabilir. Gomez ve diğerleri (2021) psikoterapistlerin danışanlarına uyguladığı cinsel tacizin ve sınır ihlallerinin danışana verdiği zarara ek olarak, meslektaşlara ve ruh sağlığı desteği sunan kurumlara da zarar verdiğini, mesleki güvenin kötüye kullanımı ve suistimalinin tüm paydaşlarda bir sarsılma ve travmatik etkiye neden olabildiğini belirtmiştir. Bu çalışmadaki katılımcılar da tanık oldukları cinsel taciz vakası nedeniyle kendi mesleki deneyimlerinde benzer bir tedirginlik yaşamış olabilir.

Son olarak, “Meslekten kaynaklı gerilim ve şüpheler” isimli üçüncü temada açıklandığı üzere, toplumsal cinsiyet ve geleneksel erkeklik normlarının seans odasında olduğu gibi katılımcıların seans dışında, kişisel, sosyal ve mesleki yaşamlarındaki deneyimlerini de şekillendirdiği dikkat çekmektedir. Katılımcılar, bir yandan psikoterapist olarak yeni bir erkeklik rolü inşa etmeye çalışsa da seans odası dışındaki ortamlarda geleneksel erkeklik normlarına dayanan beklentilerle ve uyum baskısıyla da karşılaştığını bildirmiştir. Bu uyum baskısının yarattığı “arada kalmışlık” duygusu, geleneksel erkekliğin değişimindeki zorlu ve sürekli devam eden müzakere süreçlerine dikkat çekmekte, O’Neil’in (2013) tanımladığı toplumsal cinsiyet çatışmalarına bir örnek teşkil etmektedir. O’Neil’e göre (2013) bu toplumsal cinsiyet çatışmalarının bir unsuru erkeklerin geleneksel roller ve beklentilere uyum göstermediğinde kendini suçlama, değersiz görme, eksik ve yetersiz hissetme gibi sonuçlarla karşılaşmasıdır. Bu çalışma kapsamında sınırlı bir biçimde gündeme gelmiş olsa da, katılımcıların ifade ettiği arada kalma durumunun bir iç çatışma ve gerilim yarattığı görülmektedir. Bu çatışmaların erkek psikoterapistlerin mesleki kimlikleri, mesleğe

aidiyetleri, iyi oluş halleri ve terapötik uygulamaları üzerindeki etkileri derinlemesine araştırılabilir.

Geleneksel erkeklik normlarının devam eden etkilerini gösteren bir diğer bulgu ise katılımcıların paylaştığı yetersizlik duygusudur. Katılımcılar yetersizlik duygularının ve bunun neden olduğu mesleki şüphelerinin Türkiye’de meslek yasasının olmayışı, niteliksiz rekabet ve maddi kaygılardan kaynaklı olduğunu açıklamıştır. Anlatımlarında toplumda erkekten beklenen maddi güç ve haneyi geçindirme rolleri ile meslekteki gelişimin pek paralel ilerlemediği, mesleğin gerektirdiği duygusal yatırım ve emek ile saygınlık, itibar, maddi kazanç gibi getirilerin örtüşmediği, farklı mesleklerde benzer bir yatırımla daha yüksek bir pozisyona ulaşabilecekleri belirtilmiştir. Bu bulgular, Türkiye’de erkekliğin inşasında önemli unsurlar olan iyi bir iş sahibi olma, ekonomik güç elde etme, statü kazanma rollerinin (Bolak Boratav ve diğerleri, 2014) katılımcıların meslekleriyle kurduğu ilişkiyi etkilediğini, katılımcıların zaman zaman bu beklenti ve rolleri karşılayamadığını düşünerek O’Neil’in (2013) toplumsal cinsiyet çatışmalarında tanımladığı gibi hayal kırıklığı ve geride kalma duygusu hissettiğini göstermektedir. Benzer şekilde, Lewis (2004) klinik alanda çalışan erkek sosyal çalışmacıların ailelerini geçindirme sorumluluğu ve statü kazanma isteği nedeniyle yönetici ve süpervizör rollerini daha fazla tercih ettiğini göstermiştir. Bu bulgular, mesleki kimliğin oluşması sürecinde yaşanan toplumsal cinsiyete dayalı beklentilerin, şüphelerin, iş tatminiyle ilgili yapısal ve bağlamsal engellerin hem eğitim hem de süpervizyon süreçlerinde ele alınması gerektiğine işaret etmektedir.

Psikoterapistlerin Eğitim ve Mesleki Gelişim Süreçlerine İlişkin Öneriler

Bu çalışmanın bulguları, psikoterapistlerin eğitim ve mesleki gelişim süreçlerinde toplumsal cinsiyet duyarlılığı olan, kültürel yetkinlikleri geliştirmeye odaklanan bir yaklaşıma ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Bulgular, psikoterapistlerin zaman zaman mesleki kimlikleri ve erkeklik normları arasında kalarak çatışma ve zorluklar yaşayabildiğini göstermiş, toplumsal cinsiyete ilişkin farkındalığın önemine dikkat çekmiştir. Bu bulgulara dayanarak psikoterapistlerin eğitim ve süpervizyon süreçlerinde toplumsal cinsiyete dayalı konuların doğrudan ele alınmasının önemli olacağı düşünülmektedir. Duygularla çalışma, güven ilişkisi kurma gibi konularda yaşanan zorlukların bir kısmının toplumsal eşitsizliklerden kaynaklandığının vurgulanması önemli görünmektedir. Ancak Türkiye’de ruh sağlığıyla ilgili alanlarda eğitim veren programların bu konuları sınırları ölçüde ele aldığı bildirilmiştir (Yılmaz ve diğerleri, 2023). Bu nedenle, eğitim programlarında toplumsal cinsiyet eşitliği, kültürel yetkinlik, kesişimsellik gibi içeriklere daha fazla yer verilmesi ve eğitim programlarının zenginleştirilmesi önemli bir adım olacaktır.

Önceki çalışmalarda vurgulandığı gibi, toplumsal cinsiyet ve kültürel yetkinlik konularının süpervizyonda ele alınması önemli görünmektedir (Bertsch ve diğerleri, 2014; Sbaratta ve diğerleri, 2015; Taylor, 2006; Valmas ve diğerleri, 2020). Bu araştırmada katılımcılar erkeklik normlarını sorgulama ve toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili farkındalık kazanma konularında zaman zaman süpervizörlerinin, zaman zaman da bireysel terapilerinin faydalı olduğunu belirtmiştir. Bu konuların süpervizyon ve psikoterapi ilişkisinde ele alınması için feminist ve sosyal adalet odaklı klinik yaklaşımların etkili bir çerçeve sunabileceği düşünülmektedir. Bu çerçeve içinde süpervizörler toplumsal cinsiyet kimliği analizi gibi yöntemleri kullanabilir, güç ve ayrımcılık konularını tartışarak farklı cinsiyetlere ve toplumsal konumlara sahip danışanlarla terapötik ilişki kurma süreçlerine odaklanabilir.

Katılımcıların anlatımlarında ön plana çıkan cinsel taciz ile suçlanma korkusu, bu konudaki eğitim ve süpervizyon ihtiyacına işaret etmektedir. Sınır ihlali ve cinsel taciz konuları klinik psikoloji programlarında etik kurallar çerçevesinde ele alınıyor olsa da bu tür ihlallerin önlenmesi ve psikoterapistlerin bu konudaki endişelerinin giderilmesi için devam eden mesleki eğitim ve seminerlerin yapılması önemli görünmektedir. Bu eğitimlerde psikoterapide cinsel taciz riskini artıran faktörler, yalan ihbar ve asılsız bildirim oranlarının düşüklüğü gibi konular ele alınabilir. Psikoterapist-danışan arasındaki güç eşitsizliğinin erkeklik normlarını besleyen bir unsur olarak ortaya çıkma ihtimalinin, özellikle ruh sağlığı çalışanları tarafından farkında olunması ve eğitim süreçlerinde sıklıkla anlatılması gerekmektedir; sorgulanmayan güç dinamiklerinin seans odasındaki sınır ihlallerini artırma riski tartışılmalıdır. Cinsel taciz ve şiddet konusu son 10 yıl içinde artan ifşalar ile her meslek grubunda gündeme gelmektedir ve aynı zamanda ruh sağlığı çalışanlarının da ele alması gereken önemli bir konudur. Bu tür eğitim ve seminerler meslek örgütleri ya da klinik psikoloji programları tarafından düzenlenebilir ve etik çerçevenin korunması konusunda psikoterapistlerin mesleki gelişimlerini destekleyebilir.

Bulgulara göre, psikoterapistlerin hem danışanlarıyla hem de meslektaşlarıyla ilişkilerinde karşılaştıkları cinsiyetçi ve heteroseksist kalıp yargılarla nasıl baş edebileceğinin süpervizyon ve eğitimlerde ele alınması önemlidir. Bu kalıp yargılarla baş etmede en önemli araçlardan biri karşı aktarım tepkilerinin izlenmesidir. Kültürel yetkinliklerin gelişmesinde psikoterapistlerin farklı kültürel arka planlardan danışanlara verdikleri duygusal tepkilerin farkında olması temel bir beceridir (Benuto ve diğerleri, 2018; Chu ve diğerleri, 2022). Bu nedenle ruh sağlığı çalışanlarının kendi terapi süreçlerinde, eğitim ve süpervizyonlarında karşı aktarım tepkilerini sansürlü bir biçimde paylaşabilmesi, bu tepkilerin danışanın ilişkisel dinamiklerinin yanı sıra sahip olduğu sosyal konum ve kültürel arka planla (örn., azınlık konumu, cinsiyeti, cinsel yönelimi, etnik kimliği) nasıl bir bağlantısı olduğunun irdelenmesi

önemli görünmektedir. Alanyazında da psikoterapide çok kültürlülük yaklaşımı için eğitim programlarının yanı sıra süpervizyon ilişkisinde de kültüre dair konuları açma, bu konulara dair doğrudan sorular sorma, ayrımcılık deneyimlerini konuşma gibi adımların atılması önerilmiştir (Benuto ve diğerleri, 2018; Chu ve diğerleri, 2022).

Son olarak, Türkiye bağlamındaki ekonomik kaygılar, meslek yasasının olmaması, meslektaşlar arası rekabetin artması mesleki anlamda güvencesizlik yaratan koşullardır. Bu koşullarda bir iyileşmenin olması için meslek yasasına dair çalışmaların sürdürülmesi, psikoterapi uygulamaları için gerekli yetkinliklerin tanımlanması, bu yetkinlikler tanımlanırken etik ve kültürel yetkinlik konularında sürekli gelişimi mümkün kılacak süreçlerin belirlenmesi öncelikli öneme sahiptir. Alandaki güvencesizlik ile baş etmeye ve meslektaşlar arası dayanışma ilişkileri kurmaya odaklanan eğitim ve seminerlerin meslek örgütleri tarafından düzenlenmesi de önemli görünmektedir. Bu konularda yapılacak paylaşım gruplarının ve çalıştayların süreklilik arz eden bir destek sisteminin kurulmasında fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Ek olarak, akran süpervizyon grupları psikoterapistlik rolünün benimsenmesi, farklı danışan gruplarıyla çalışma, kalıp yargılarla baş etme gibi ortak zorlayıcı süreçler konusunda destekleyici bir mekanizma olabilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları, Güçlü Yönleri ve Sonraki Çalışmalar

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak, çalışmada kültürel yetkinliğin gelişiminde önemli boyutlardan yalnızca biri olan toplumsal cinsiyetin ve erkekliğin etkisi araştırılmıştır. Sonraki araştırmalarda psikoterapideki kültürel konuların farklı boyutları ele alınmalı, mesleki gelişim süreçleri kesişimsel bir yaklaşımla incelenmelidir. Bu çalışmaya katılan erkek psikoterapistler çoğunluğu heteroseksüel olan, Türkiye'nin en büyük şehirlerinde yaşayan ve eğitim seviyesi yüksek bir gruptur. Bu sosyodemografik özelliklerine bağlı olarak katılımcıların geleneksel erkekliği sorgulayan, toplumsal cinsiyet eşitliğine vurgu yapan aile yapılarında ve sosyal ortamlarda büyüyebildiği, eleştirel bakış açısının kısmen desteklendiği söylenebilir. Bu bağlamda, çalışmaya katılan psikoterapistlerin erkeklik ve toplumsal cinsiyet konularında düşünmeye ve kendilerini sorgulamaya aşına olabileceği ya da bu konularda farkındalığı yüksek bir grup olabileceği dikkate alınmalıdır. Sonraki çalışmalarda daha çeşitli ve kapsayıcı bir örneklem oluşturulması, kadın psikoterapistlerin ve sosyal sınıf, cinsel yönelim gibi boyutlarda farklılık gösteren ruh sağlığı çalışanlarının deneyimlerinin derinlemesine anlaşılması önerilmektedir. Ek olarak, psikoterapistlerin çalıştığı kurum, şehir ve bunlara bağlı sosyal destek ve mesleki dayanışma imkanlarına erişimi sonraki araştırmalarda incelenebilir. Kendi psikoterapisine gitmek katılımcıların farkındalığını artıran bir gelişim imkânı ve destek mekanizması olduğundan

kendi psikoterapilerine giden, gitmeyen ve devam eden ruh sağlığı çalışanlarının gelişim süreçleri araştırılabilir. Son olarak, çalışmaya katılan psikoterapistlerin çoğunluğu psikodinamik veya psikanalitik bir ekolde çalıştığını belirtmiştir. Psikodinamik yönelimli psikoterapistler kendi deneyimleri üzerine düşünmeye daha açık olabilir ya da bu ekolde aktif çözüm arama yerine dinleme, anlama ve yorumlama üzerindeki vurgu nedeniyle geleneksel erkeklik normlarıyla ilgili daha fazla çatışma yaşıyor olabilir. Sonraki araştırmalar bu kısıtlılığı dikkate alarak farklı ekollerden psikoterapistlerin mesleki gelişimlerini toplumsal cinsiyet ve kültürel yetkinlik çerçevesinden inceleyebilir.

Araştırmanın güçlü yönleri arasında ise nitel yöntemin kullanılması, bireysel görüşmeler sayesinde erkek psikoterapistlerin mesleki deneyimleri ve çatışmaları konusunda kendi seslerinin ön plana çıkması bulunmaktadır. Katılımcıların görüşmelerdeki paylaşımları, erkek psikoterapistlerin yaşadığı mesleki zorluklarla ilgili derinlemesine bir anlayışın geliştirilmesine, alan yazında sınırlı temsil edilen bir grubun deneyimlerinin duyulmasına katkıda bulunmuştur. Buna ek olarak, çalışmanın psikoterapi sürecine ve mesleki gelişime toplumsal cinsiyet perspektifinden bakması bir diğer güçlü yönünü oluşturmaktadır. Bu sayede toplumda var olan eşitsiz toplumsal cinsiyet ilişkilerinin psikoterapi içinde yeniden üretilme riski ya da olumlu yönde dönüştürülme potansiyeli tartışılmıştır.

Sonuç

Bu çalışma, Türkiye’de erkek psikoterapistlerin mesleki deneyimlerini ve gelişim süreçlerini toplumsal cinsiyet perspektifinden anlamayı amaçlamıştır. Çalışma bulguları psikoterapistlerin mesleki deneyimlerinin geleneksel erkeklik normları çerçevesinde şekillendiğini, kadın ve erkek danışanlarla ayrı zorluklar yaratabildiğini, meslekten kaynaklı gerilimlerin ve yetersizlik duygusunun oluşmasına zemin hazırladığını göstermektedir. Katılımcılar bir yandan geleneksel erkeklikle ilişkilendirilen, duygusal olarak mesafeli otorite figürü rolünden uzaklaşmayı denerken, diğer yandan danışanlarıyla ilişkilerinde, kişisel, sosyal ve mesleki yaşamlarında çeşitli çatışmalar deneyimlemektedir. Çalışmanın, psikoterapistlerin kültürel yetkinliğinin gelişiminde önemli bir unsur olan toplumsal cinsiyetin etkileri konusundaki bilgi birikimine katkı sunması hedeflenmiştir. Araştırmanın, Türkiye bağlamında bu konuya ve etkilerine odaklanan ilk çalışmalardan olduğu söylenebilir. Hem araştırma sürecinde hem de katılımcılardan alınan geri bildirimler çerçevesinde Türkiye’de psikoterapistlerin mesleki gelişimleri üzerindeki toplumsal etkilerin üzerine daha detaylı düşünülmesi gereken bir alan olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın kültürel yetkinlik, toplumsal cinsiyet ve etik uygulamalar konularında psikoterapistlerin eğitim ve süpervizyon süreçlerinin

nasıl geliştirilebileceği ve sonraki araştırmalarda bu konuların nasıl ele alınabileceğine dair bir katkı sunması ümit edilmektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı:

Tüm yazarlar eşit olarak katkıda bulunmuştur.

Çıkar Çatışması Beyanı:

Yazarlar çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek Beyanı:

Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Etik Kurul Onayı:

4 Aralık 2020 tarihinde İstanbul Bilgi Üniversitesi Etik Alt Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Kaynakça

- Amerikan Psikoloji Birliği (2017). *Ethical principles of psychologists and code of conduct*. <https://www.apa.org/ethics/code/ethics-code-2017.pdf>
- Bakalım, O., Şanal-Karahan, F. ve Şensoy, G. (2018). The effect of group supervision on the psychological counseling self-efficacy levels of psychological counseling candidates. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 9(4), 412-428. <https://doi.org/10.17569/tojq.439769>
- Barnett, J. E. (2014). Sexual feelings and behaviors in the psychotherapy relationship: An ethics perspective. *Journal of Clinical Psychology*, 70(2), 170-181. <https://doi.org/10.1002/jclp.22068>
- Beel, N., Jeffries, C., Brownlow, C., Winterbotham, S. ve Du Preez, J. (2018). Recommendations for male-friendly individual counseling with men: A qualitative systematic literature review for the period 1995–2016. *Psychology of Men & Masculinity*, 19(4), 600-611. <https://doi.org/10.1037/men0000137>
- Bertsch, K. N., Bremer-Landau, J. D., Inman, A. G., DeBoer Kreider, E. R., Price, T. A. ve DeCarlo, A. L. (2014). Evaluation of the critical events in supervision model using gender related events. *Training and Education in Professional Psychology*, 8(3), 174–181. <https://doi.org/10.1037/tep0000039>
- Benuto, L. T., Casas, J. ve O'donohue, W. T. (2018). Training culturally competent psychologists: A systematic review of the training outcome literature. *Training and Education in Professional Psychology*, 2(3), 125-134. <http://dx.doi.org/10.1037/tep0000190>
- Benuto, L. T., Singer, J., Newlands, R. T. ve Casa, J. B. (2019). Training culturally competent psychologists: Where are we and where do we need to go? *Training and Education in Professional Psychology*, 13(1), 56-63. <http://dx.doi.org/10.1037/tep0000214>
- Bilican, F. I. ve Soygüt, G. (2015). Professional development processes of trainee and experienced psychotherapists in Turkey. *Turkish Journal of Psychiatry*, 26(4), 249-260. <https://doi.org/10.5080/u8024>
- Bolak Boratav, H. B., Fişek, G. O. ve Ziya, H. E. (2014). Unpacking masculinities in the context of social change: Internal complexities of the identities of married men in Turkey. *Men and Masculinities*, 17(3), 299-324. <https://doi.org/10.1177/1097184X14539511>
- Brinkman, B. G. ve Donohue, P. (2020). Doing intersectionality in social justice oriented clinical training. *Training and Education in Professional Psychology*, 14(2), 109-115. <http://dx.doi.org/10.1037/tep0000274>
- Braun, V. ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>
- Braun, V. ve Clarke, V. (2013). *Successful qualitative research: A practical guide for beginners*. Sage.
- Braun, E., Clark, M. ve Armitage, G. (2019). The relationship between hegemonic masculinity and multicultural competence in male counselors. *Louisiana Journal of Counseling*, 26(1), 27-36. <https://digitalscholar.lsuhs.edu/ljc/vol26/iss1/6>
- Burkhalter, T. ve Eagle, G. (2015). The masculinity of male psychotherapists: Towards reflexive praxis. *Psychoanalytic Psychotherapy in South Africa*, 23(2), 72-106.
- Chang, J. (2011). An interpretive account of counsellor development. *Canadian Journal of Counselling and Psychotherapy*, 45(4). <https://cjc-ccc.ualgary.ca/article/view/59314>

- Chu, W., Wippold, G., ve Becker, K. D. (2022). A systematic review of cultural competence trainings for mental health providers. *Professional Psychology: Research and Practice*, 53(4), 362-371. <https://doi.org/10.1037/pro0000469>
- Coston, B. M. ve Kimmel, M. (2012). Seeing privilege where it isn't: Marginalized masculinities and the intersectionality of privilege. *Journal of Social Issues*, 68(1), 97-111. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2011.01738.x>
- Cruikshanks, D. R. ve Burns, S. T. (2017). Clinical supervisors' ethical and professional identity behaviors with postgraduate supervisees seeking independent licensure. *Cogent Psychology*, 4(1). <https://doi.org/10.1080/23311908.2017.1373422>
- Del Castillo, D. M. (2010). *Male psychotherapists' masculinities: A narrative inquiry into the intersection between gender and professional identities* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Miami Üniversitesi.
- Eagle, G. ve Long, C. (2011). In our culture, in our gender: Implications of the culture/gender interface for South African psychotherapists. *Feminism & Psychology*, 21(3), 336-353. <https://doi.org/10.1177/0959353511408060>
- Galan, C. A., Boness, C. L., Tung, I., Bowdring, M. A., Sequeira, S. L., Call, C. C., Savell, S. M., Northrup, J. B. ve Scholars for Elevating Equity and Diversity. (2024). Clinical psychology graduate programs: Falling short in cultural humility training. *Training and Education in Professional Psychology*, 18(3), 265-278. <https://doi.org/10.1037/tep0000443>
- Gómez, J. M., Noll, L. K., Adams-Clark, A. A. ve Courtois, C. A. (2021). When colleagues betray: The harm of sexual boundary violations in psychotherapy extends beyond the victim. İçinde A. L. Steinberg, J. L. Alpert ve C. A. Courtois (Edl.), *Sexual boundary violations in psychotherapy: Facing therapist indiscretions, transgressions, and misconduct* (ss. 297-315). Amerikan Psikoloji Birliği. <https://doi.org/10.1037/0000247-017>
- Hemphill, P., Courtois, C. A., Gold, M. S., Polles, A. ve Edwards, D. (2021). The treatment of therapists who sexually offend. İçinde A. L. Steinberg, J. L. Alpert ve C. A. Courtois (Edl.), *Sexual boundary violations in psychotherapy: facing therapist indiscretions, transgressions, and misconduct* (ss. 365-384). Amerikan Psikoloji Birliği. <https://doi.org/10.1037/0000247-020>
- Ilagan, G. S. ve Heatherington, L. (2022). Advancing the understanding of factors that influence client preferences for race and gender matching in psychotherapy. *Counseling Psychology Quarterly*, 35(3), 694-717. <https://doi.org/10.1080/09515070.2021.1960274>
- Kierski, W. (2014). Anxiety experiences of male psychotherapists: A hermeneutic phenomenological study. *Counselling and Psychotherapy Research*, 14(2), 111-118. <https://doi.org/10.1080/14733145.2013.779731>
- Koçyiğit, M. ve Meşe, G. (2020). Ruh sağlığı çalışanı adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri ve çelişik duygulu cinsiyetçiliğe ilişkin tutumları. *Ege Eğitim Dergisi*, 21(1), 01-18. <https://doi.org/10.12984/egedfd.630339>
- Kuru, E., Özdel, K., Güriz, S. O., Şafak, Y., Özdemir, İ. ve Türkçapar, M. H. (2016). Bilişsel davranışçı terapi süpervizyon eğitiminin terapistler tarafından algılanan katkısı. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 7591-8711. <https://doi.org/10.5455/JCBPR.229681>
- Lee, E., Greenblatt, A. ve Hu, R. (2018). A knowledge synthesis of cross-cultural psychotherapy research: A critical review. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 52(6), 511-532. <https://doi.org/10.1177/00220221211028911>

- Lewis, I. (2004). Gender and professional identity: A qualitative study of social workers practising as counsellors and psychotherapists. *Australian Social Work*, 57(4), 394-407. <https://doi.org/10.1111/j.0312-407X.2004.00169.x>
- Liddon, L., Kingerlee, R. ve Barry, J. A. (2018). Gender differences in preferences for psychological treatment, coping strategies, and triggers to help-seeking. *British Journal of Clinical Psychology*, 57(1), 42-58. <https://doi.org/10.1111/bjc.12147>
- Liu, W. M. (2005). The study of men and masculinity as an important multicultural competency consideration. *Journal of Clinical Psychology*, 61(6), 685-697. <https://doi.org/10.1002/jclp.20103>
- Mahon, D. (2024). Beyond multicultural competency: A scoping review of multicultural orientation in psychotherapy and clinical supervision. *Mental Health and Social Inclusion*, <https://doi.org/10.1108/MHSI-01-2024-0012>
- Martin, G. M. ve Beaulieu, I. (2024). Sexual misconduct: What does a 20-year review of cases in Quebec reveal about the characteristics of professionals, victims, and the disciplinary process? *Sexual Abuse*, 36(5), 511-545. <https://doi.org/10.1177/10790632231170818>
- McPartlan, M. (2019). *Masc for masc – how does gender role conflict (GRC) and masculinity affect the therapeutic process for the male therapist and the male client?* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dublin Üniversitesi.
- O'Neil, J. M. (2013). Gender role conflict research 30 years later: An evidence-based diagnostic schema to assess boys and men in counseling. *Journal of Counseling & Development*, 91(4), 490-498. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.2013.00122.x>
- Orlinsky, D., Rønnestad, M. H., Ambühl, H., Willutzki, U., Botersman, J.-F., Cierpka, M., Davis, J. ve Davis, M. (1999). Psychotherapists' assessments of their development at different career levels. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 36(3), 203–215. <https://doi.org/10.1037/h0087772>
- Özyiğit, M. K. ve İşleyen, F. (2016). Psikolojik danışmada süpervizör eğitimi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4), 1813-1831.
- Porter, N. ve Vasquez, M. (1997). Covision: Feminist supervision, process, and collaboration. İçinde J. Worell ve N. G. Johnson (Edl.), *Shaping the Future of Feminist Psychology: Education, Research, and Practice* (ss. 155–171). Amerikan Psikoloji Birliği.
- Rønnestad, M. H. ve Skovholt, T. M. (2003). The journey of the counselor and therapist: Research findings and perspectives on professional development. *Journal of Career Development*, 30(1), 5–44. <https://doi.org/10.1023/A:1025173508081>
- Rønnestad, M. H. ve Orlinsky, D. E. (2005). Clinical implications: Training, supervision, and practice. İçinde D. E. Orlinsky, M. H. Rønnestad ve Collaborative Research Network of the Society for Psychotherapy Research (Edl.), *How psychotherapists develop: A study of therapeutic work and professional growth* (ss. 181–201). Amerikan Psikoloji Birliği.
- Rønnestad, M. H., Orlinsky, D. E. ve Wiseman, H. (2016). Professional development and personal therapy. İçinde J. C. Norcross, G. R. VandenBos, D. K. Freedheim ve L. F. Campbell (Edl.), *APA handbook of clinical psychology: Education and profession* (ss. 223–235). Amerikan Psikoloji Birliği.
- Sbaratta, C. A., Tirpak, D. M. ve Schlosser, L. Z. (2015). Male-male advising relationships in graduate psychology: A diminishing dyad. *Sex Roles*, 72(7), 335-348. <https://doi.org/10.1007/s11199-015-0466-0>

- Seidler, Z. E., Rice, S. M., Dhillon, H. M. ve Herrman, H. (2019). Why it's time to focus on masculinity in mental health training and clinical practice. *Australasian Psychiatry*, 27(2), 157-159. <https://doi.org/10.1177/1039856218804340>
- Staczan, P., Schmuecker, R., Koehler, M., Berglar, J., Cramer, A., von Wyl, A., Koemeda-Lutz, M., Schulthess, P. ve Tschuschke, V. (2017). Effects of sex and gender in ten types of psychotherapy. *Psychotherapy Research*, 27(1), 74-88. <https://doi.org/10.1080/10503307.2015.1072285>
- Sunar, D. ve Fişek, G. O. (2005). Contemporary Turkish families. İçinde J. L. Roopnarine ve U. P. Gieler (Edl.), *Families in global perspective* (ss. 169-183). Pearson/Allyn ve Bacon.
- Tao, K. W., Owen, J., Pace, B. T. ve Imel, Z. E. (2015). A meta-analysis of multicultural competencies and psychotherapy process and outcome. *Journal of Counseling Psychology*, 62(3), 337-350. <http://dx.doi.org/10.1037/cou0000086>
- Taylor, B. A. (2006). Gendered training: Men and men's issues in marriage and family therapy programs. *The American Journal of Family Therapy*, 34(3), 263-277. <https://doi.org/10.1080/01926180500357917>
- Tol, U. U. ve Taskan, D. (2018). *Erkeklik ve babalık halleri*. <https://www.acev.org/wp-content/uploads/2018/05/ErkeklikVeBabalikHalleri.pdf>
- Tomicic, A., Martínez, C. ve Rodríguez, J. (2020). Using the generic model of psychotherapy to develop a culturally-sensitive approach to psychotherapy with sexual and gender minority patients. *Frontiers in Psychology*, 11, 1-12. . <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.599319>
- Türk Psikologlar Derneği (2018). *Türk Psikologlar Derneği etik yönetmeliği*. <https://psikolog.org.tr/belgeler/etik-yonetmeliqi-qbf8w.pdf>
- Valmas, M. M., Himrich, S. J. ve Finn, K. M. (2020). Women's experiences of supervision and professional development. *Journal of Psychotherapy Integration*, 30(1), 130-139. <https://doi.org/10.1037/int0000182>
- Vesentini, L., Van Overmeire, R., Matthys, F., De Wachter, D., Van Puyenbroeck, H. ve Bilsen, J. (2022). Intimacy in psychotherapy: An exploratory survey among therapists. *Archives of Sexual Behavior*, 51, 453-463. <https://doi.org/10.1007/s10508-021-02190-7>
- Watkins, C. E., Hook, J. N., Owen, J., DeBlaere, C., Davis, D. E. ve Van Tongeren, D. R. (2019). Multicultural orientation in psychotherapy supervision: Cultural humility, cultural comfort, and cultural opportunities. *The American Journal of Psychotherapy*, 72(2), 38-46. <https://doi.org/10.1176/appi.psychotherapy.20180040>
- Weiser, D. A. (2017). Confronting myths about sexual assault: A feminist analysis of the false report literature. *Family Relations*, 66(1), 46-60. <https://doi.org/10.1111/fare.12235>
- Wester, S. R. ve Vogel, D. L. (2002). Working with the masculine mystique: Male gender role conflict, counseling self-efficacy, and the training of male psychologists. *Professional Psychology: Research and Practice*, 33(4), 370-376. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.33.4.370>
- Wester, S. R., Vogel, D. L. ve Archer Jr, J. (2004). Male restricted emotionality and counseling supervision. *Journal of Counseling & Development*, 82(1), 91-98. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2004.tb00289.x>
- Yılmaz, Y., Acar, B. ve Yaman, Ö. M. (2023). Üniversitelerin ruh sağlığı alanındaki bölümlerinde "toplumsal cinsiyet" konulu derslerin içerik analizi yoluyla incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 13(3), 410-422. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1294600>

Cultural Competencies and Gender in Psychotherapy: A Qualitative Study on the Professional Experiences of Male Psychotherapists

Summary

Psychotherapists' professional development through training and supervision has a critical impact on effective and ethical mental health practices (Bakalım et al., 2018; Bilican & Soygüt, 2015). One of the most important skills that psychotherapists must acquire during their professional development is cultural competence, which includes the ability to understand clients with diverse backgrounds and contextualize their issues and lives within societal, economic, and political systems (Liu, 2005). Cultural competence also extends to psychotherapists' awareness of the impact of their own gender, race, ethnicity, social class, and other characteristics on their professional practices and identities (Beel et al., 2018). Gender, and in particular masculinity, constitute one cultural dimension in the development and training of psychotherapists. Masculinity includes the norms and roles attributed to and expected of men, such as independence, financial means, authority, problem-solving, assertiveness, strength, and invulnerability (Del Castillo, 2010; McPartlan, 2019; Wester & Vogel, 2002). Research shows that traditional masculinity norms and gender socialization shape psychotherapists' relationships with their patients and supervisors and complicate their practices due to the emphasis on authority, power, and avoidance of emotions (McPartlan, 2019; Siedler et al., 2019). Similarly, in Türkiye, traditional masculinity is defined by the authoritarian and emotionally distant breadwinner role (Bolak Boratav et al., 2014). Although psychotherapists are socialized within these masculinity norms, their impact on their professional development and practices has not been adequately explored. Furthermore, previous research highlights the need for addressing gender and cultural issues in mental health training, while psychology programs have been found to lack sufficient content on gender and masculinity (Taylor, 2006; Yilmaz et al., 2023). Thus, the current qualitative study aimed to examine the professional experiences of male psychotherapists from a gendered perspective in Türkiye and to answer the following research questions: a) How do male psychotherapists experience their professional practices? b) What are the factors that support or complicate their professional development? c) How do gender and traditional masculinity shape their professional experiences?

Eleven actively working male psychotherapists, aged 27-52, with diverse professional backgrounds, participated in the current study. After getting the participants' informed consent, the data was collected through semi-structured, online individual interviews. An interview guide consisting of 14 questions on topics such as professional practices, masculinity,

and gender role expectations was developed and pilot-tested. As suggested by Braun and Clarke (2006), six basic steps of thematic analysis were followed. Member checking, triangulation, and reflexivity notes were used to increase the trustworthiness of the analysis.

As a result of the thematic analysis of the interviews, three main themes and their sub-themes were identified: a) Transforming masculinity roles through being a psychotherapist, b) Difficulties in the psychotherapy relationship, and c) Tensions and doubts caused by the profession. The first theme included two sub-themes: questioning traditional masculinity norms and searching for a new role. This theme captured the participants' process of moving away from traditional norms such as authority and avoidance of emotions and defining an alternative masculinity based on relational skills as they started observing and questioning gender-based inequalities in their personal and professional lives. The second theme had three subthemes: working with emotions, building trust, and fear of being accused of sexual harassment. This theme captured the gender-based challenges the participants experienced in their relationships with men and women as clients. The last theme had two sub-themes: feeling "in-between" and feeling inadequate. This theme showed the continuing influence of traditional masculinity norms on the participants' personal, social, and professional lives, despite their attempts to adopt a collaborative and emotionally responsive role as psychotherapists.

The findings revealed the gender-based conflicts and challenges that psychotherapists experience in their professional development processes. The findings are consistent with studies that report similar challenges reported by psychotherapists and expand previous work to a societal context where traditional masculinity norms are still dominant yet changing. The findings underscore the need to attend to gender and masculinity in training and supervision since, if left unaddressed, these issues might create obstacles to professional development and ethical and culturally competent mental health practices. This study is expected to contribute to improving the training and supervision processes of psychotherapists on cultural competence and gender and addressing these issues in future research.